

İSLÂM CEZA HUKUKUNUN HEDEF VE İLKELERİ AÇISINDAN İDAMI GEREKTİREN SUÇLAR

Dr.Ahmet YAŞAR

I- CEZANIN TANIMI, HEDEFİ VE İLKELERİ

A.Tanımı:

İslâm hukukunda "el-'Ukûbe" terimiyle anılan ceza, kanun koyucunun emrini çiğneyene karşı toplumun menfaati için öngörülen ceza diye tanımlanmaktadır.¹

Ceza, iyi veya kötü "karşılık" anlamına gelir. 'Ukûbet kelimesi karşılığı olan ceza, kötü karşılığı ifade etmektedir.²

B.Hedefi:

İslâm ceza hukukunun hedef ve ilkelerine değinmeden önce, ilk, orta ve yeni çağda cezaların uygulanış biçiminden bahsetmekte fayda vardır.

İnsanın sadece biyolojik bir varlık olmadığı, her insanda insan haysiyetinin var olduğu, insan vakarına inanarak onu korumak gerektiği, ne olursa olsun insanı, - suçlu da olsa- yüce bir varlık olarak görmek gerektiği, batıda oldukça çok geç anlaşılabilmiştir. İlk çağlarda cezalar tamamen keyfiydi. Kuvvetli zayıfı ezerek öc alıyordu. Meselâ eski Roma'da, kuvvetliler, istedikleri şahısları suçlu ilân edip cezalandırabiliyorlardı.³ Romalılar, kur'a çekerek ölüm cezası veriyorlardı. İki adamın karşılıklı olarak birbirini öldürmelerinden, çarımha gerilerek can verenin ve vahşi hayvanlara parçalattırılanların figanlarından zevk alırlardı.⁴ Eski Yunan ve

1) Udeh, Abdulkadir, *et-Teşri'u'l-Cinâiyyu'l-İslâmî*, Kahire 1963, I,609; farklı mezheplerin tanımları için bkz.Trablusî, Alib. Halil, *Mu'inü'l-Hükkâm*, 1973 baskısı, s.194-195; Pezdevî, *Kesfü'l-Esrâr*, Beyrut 1994,II, 357; Karafî, *el-Furuk*, Mısır 1893,II, 211; Maverdî, *el-Ahkâmu's-Sultaniyye*, Mısır1966 221; İbn Teymiye, *es-Siyasetü's-Şer'iyye fî İslahi'r-Ravî ve'r-Ra'iyye*, Beyrut 1966, 123-124.

2) Akşit, M.Cevat, *İslâm Ceza Hukuku ve İnsanı Esasları*, İstanbul,1976, 51.

3) Aral, Sadri Maksudi, *Umumî Hukuk Tarihi*, ikinci bası, İstanbul 1944, s. 286.

Romalılarda suçluların çocukları da cezalandırılırdı.⁵

Ortaçağda durum pek de farklı değildi. Hükümetin başında bulunanlar, kendilerini Allah'ın temsilcisi sayarlardı. Suçlular ağır işkenceler altında cezalandırılırlarken, aynı zamanda belâların def'ine katkıda bulunmuş olurlardı. Engizisyon mahkemelerinin yaptıkları işkenceler hep aynı zihniyetin eseridir.⁶

Yeniçağda, insanların başındaki Allah'ın vekilleri, özellikle inançlara karşı davrananları, hamama gidenleri, başka dil konuşanları, diri diri ateşe atarak cezalandırılırdı.⁷

Fransa'da cezaların tek gayesi suçlunun sindirilmesi, yaptığıının keffaretini ödemesiydi. Kanunda cezalar tayin edilmediği için yargıç dilediği cezayı veriyordu. Cezalar, mahkumun tekerleğe gerilmesi, çuvala konup suda boğulması, yakılma, kaynar suya daldırma, diri diri gömme, kolları ve bacakları dört beygire bağlayıp ayırma v.b. şekillerle halk ayrı cezalara çarptırılırdı.⁸

İngiltere'de cezalardaki nisbetsizlik hemen hemen aynı idi, basit bir suçtan dolayı ölüm cezası verilirdi.⁹

Sonunda Avrupa'da yoğun kanunlaştırma hareketleri doğdu. 1767'de Rusya, 1787'de Avusturya, 1791'de, Fransa'da ceza kanunları yapıldı. Hepsinde cezalarda şiddet bertaraf edildi, itidal hakim kılındı, ferdi hürriyete önem verildi ve işkence kaldırıldı.¹⁰

İslâm ceza hukukunun hedef ve ilkelerine gelince, herşeyden önce, İslâm ceza hukukunda cezalandırma yetkisi, Kur'an ifadesiyle ülü'l-emr denen devlet reisi veya vekiline aittir.¹¹ Şahsî öc alma, yasaktır. Şahsî infaz yoktur.¹² Devlet başkanı veya vekili olan yargıçlar, naslarda belirtilen cezaları uygulamak zorundadırlar, tazir cezalarında ise, yetkilerini kullanırlar.

İslâm hukukunun hedefi, insanların durumunu düzeltmek onları kötülükten kourarak uzaklaştırmak, cahillikten, sapıklıktan kurtarıp, doğruya iletmek ve yardımcısına itaate sevkettir.¹³ İslâm hukuku bu gayesini gerçekleştirmek için

4) Rousselet, Marcel, *Adalet Tarihi*, çev.Adnan Cemgil, İstanbul 1963, s. 10,22; Akşit, a.g.e. 6.

5) Rousselet, a.g.e. 9.

6) Taner, M. Tahir, *Ceza Hukuku*, Umumî Kısım, İstanbul 1949, s.21.

7) Hunke, Sigrîd, *Avrupanın Üzerine Doğan İslâm Güneşi*, çev. Servet Sezgin, İstanbul 1972, s. 468.

8) Rousselet, a.g.e., 51; Akşit, a.g.e.,7.

9) Taner, a.g.e.,22.

10) Dönmezer Sülhi-Erman Sahir, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku*, ikinci bası, İstanbul 1961, I, 67; Akşit, a.g.e.,9

11) Kasânî, *Bedâi'u's-Sanai'*, Lübnan 1974, VII,57.

12) Kurtubî, *el-Cami' li Ahkâmî'l-Kur'an*, Kahire 1967, II, 256.

insanların dinî şuurlarından yararlanarak sürekli ahiret gününü hatırlatır. Böylece insanların hataya düşmelerini önler ve iradeleriyle emir ve yasaklara uymalarını sağlar. Ancak herkesin inancı aynı derecede ve kuvvette olmadığından herkes için inançla hitabetmek, emir ve yasaklara uymayı sağlamaya yetmemektedir. Bu nedenle, dünyada cezalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir suçun işlenmesi, sadece Allah'a karşı itaatsizlik değil, aynı zamanda topluma karşı bir saldırı ve haksızlıktır. Nitekim Yüce Kur'an, haksız yere bir kimseyi öldürenin bütün bütün insanları öldürmüş gibi olacağını bildirmekle¹⁴ suçun kamu oyununda ve vicdanlarda açtığı derin yaraya işaret etmiştir. Özellikle haddi gerektiren suçların hemen ifşa edilmemesinin istenmesi, ancak belli bir aleniyet kazandıktan sonra cezalandırılması yönüne gidilmesi, biraz da bu sebeptir. Cezalar, genelde suçlunun dünyada bir takım ferdî ve ictimai hakları ihlâl etmesinin karşılığıdır. Suçlunun bu davranışıyla aynı zamanda Allah'ın emrine de karşı gelmiş olması hususu, daha çok uhrevî cezanın alanına girmektedir.¹⁵

İslâm ceza siyasetinde, cezayı tayin eden, Allah ve Peygamberi olduğundan cezadaki asıl maksadı, kesin bir şekilde belirlemek çok zordur. Bilemediğimiz daha nice hikmetler olabilir. Ancak bazı ayet ve hadislerden hareketle şunları söylemek mümkündür.

1- İslâm ceza hukukundan maksat, şefkat ve merhamettir. Yoksa gaye insanlara zulmetmek ya da onlardan intikam almak değildir. Bundan dolayıdır ki, Allah(c.c.) peygamberlerini insanlara şefkat ve merhametle yol gösterecekleri diye göndermiştir. Kur'an'da Hz. Peygamber'e hitaben;

لست عليهم بصير

"(Hab.bim), sen onlar üzerinde zorba bir kişi değilsin" 16

وما أرسلناك الا رحمة للعالمين

"Fiz seni alemlere ancak rahmet için gönderdik (başka bir şey için değil)"¹⁷ duyurulmaktadır.

2-Cezalar, toplum düzenini sağlamak içindir. Hukukçular bu konuda hem fikirdirler.¹⁸

Meselâ, kan davalarını önlemek ve insanların birbirlerinin hayatına kasetme-

13) 'Udeh, a.g.e. I, 609.

14) Maide, 5/32.

15) Bardakoğlu, Ali, "Ceza" maddesi, DİA, İstanbul 1993.

16) Gaşiye 88/22. Bkz. Beyzâvî, Envarü't-tenzîl.

17) Enbiya 21/107. Bkz. İbn Teymiye, a.g.e., 85.

18) Bkz. Serahsî, Mabsut, Beyrut 1978, X,110; Kasânî, a.g.e., VII, 33; Zeylî, Tebyinü'l-Hakâik, Beyrut, t.y., III, 163; İbn Nüceym, el-Bahrü'r-Raik, Beyrut, t.y., V, 3; 'Udeh, a.g.e., I, 616.

meleri için kısas önemli bir role sahiptir. Kur'ân-i Kerim'de;

ولكم في القصاص حكمة يا اولى الالباب لعلمكم تتقون

"Ey akli selim sahipleri, kısasta sizin için hayat vardır. Belki adam öldürmekten sakınırsınız."19 buyurulması bu gerçeği ifade etmektedir.

Gerçekten kâtil, öldürünce, öldürüleceğine kesin olarak emin olduğu takdirde öldürmekten vazgeçer, böylece ne öldürür, ne de öldürülür. Bunu toplum açısından genellersek kısasın herkes için bir hayat olduğunu anlamakta zorluk çekmeyiz.20 Arapların القتل انفى للقتل "Öldürme, öldürmeyi ortadan kaldırır." anlamındaki sözleri de, bunu teyid etmektedir.21

Zina cezası, neseb karışıklığını önlemeye, ırz ve namusu korumaya yöneliktir. Toplumun temel nüvesi olan aileyi korumak içindir. Ayrıca toplumu tehdit eden tehlikeli ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesi için zina cezası, büyük önem arz etmektedir.

Hırsızlık cezası malı korumak, mülkiyet ve toplum düzenini sağlamak içindir. Malın korunması, toplumun düzenini korumanın bir gereğidir. Bu nedenle, İslâm hukukunda mülkiyet hakkı, mukaddestir.22

3- Cezalarda suçluyu ıslah gayesi vardır. Ceza suçlunun ahlakını güzelleştirir, onu uslandırmak, bir daha suç işlemeyecek şekilde ıslah etmek için uygulanır.23

4- Suça karşı ceza, mutlak adaletin gereği olan, keffarettir. Kaynağı ilâhî olan İslâm ceza hukukunda bazı İslâm hukukçularının24 görüşüne aykırı olmakla birlikte, çoğunluğun kabul ettiğine göre, işlenen suçun dünyada verilen cezası, o suçun bir keffareti sayılmaktadır.25 Bu nedenledir ki, suçlu bazı sahabiler, suçlu olarak ölmek istemediklerinden, Hz. Peygamber'e gelip suçlarını itiraf etmişlerdir.26

Bu görüşü savunanların dayandıkları hadislerden biri, şöyledir:

...ومن اصاب من ذلك شيئا فعوقب به فهو كفارة...

"Kim suçlardan birini işler de, onun cezasına çarptırılırsa, bu onun (günahın) keffaretidir." 27

19) Bakara 2/179

20) Serahsî, a.g.e.,XXVI, 60; Kurtubî, a.g.e., II, 256; Molla Husrev, *Durerü'l-Hukkâm*, İstanbul 1976 (ofset), II, 89.

21) Cessas, *Ahkâmu'l-Kur'ân*, yy., ty., I,159.

22) İlgili hadisler için bkz. Buharî, *Megazi*,77; Müslim, *Kasame*, 30.

23) İbn Teymiye, a.g.e., 85.

24) Bkz. Merğînânî, *Hidaye*, yy, ty., II, 94; Zeylaî, a.g.e., III, 163.

25) Bâcurî, *Haşiyetü'l-İkna' fi Halli Elfazi Ebi's-Şuca'*, Mısır 1343, II, 235.

26) Bkz.Buharî, *Muharibîn*, 21,25; Ebu Davud, *Hudud*, 23; Aynî, *'Umdetu'l-Kari Şerhu Sahihi'l-Buharî*, Beyrut, ty., XXIII, 291.

27) Buharî, *Hudud*, 5.

İbn Hacer el-Askalâni'ye göre, işlenen suç, Allah'ın hakkına dairse, görülen ceza, keffaret olur. Kul hakkı bunun dışında tutulmuştur.²⁸

C. İlkeleri

İslâm hukukunda cezaların maksad ve hedeflerini özetledikten sonra cezalandırmanın bazı ilkeleri üzerinde durmakta fayda vardır. Bunlar, kanunîlik, şahsîlik, genellik, suç- ceza dengesi, adalet ve hakkaniyet gibi esaslardır.

1- Kanunîlik ilkesi;

İslâm ceza hukukunda nassa veya kanuna dayanmayan bir ceza şeklinden söz etmek mümkün değildir. Kısası, diyeti ve hadleri gerektiren suçların şari' tarafından açıkça ta'yin ve tesbit edilmesi, hakim de bu cezalar çerçevesinin dışına çıkmaması cezalandırmada keyfiliği önlemekte, kanuniliği ve hukukun üstünlüğünü sağlamaktadır.²⁹

2- Şahsîlik ilkesi;

Kur'an'da herkesin yaptığıın kendisine te'sir ettiği ve hiç bir mükellefin başkasının işlediği suçtan sorumlu olmayacağı şeklinde farklı vesilelerle tekrar edilmiştir.³⁰

Hz. Peygamber de, babanın suçundan evladı, oğlun suçundan babayı sorumlu tutmamıştır.³¹

Ancak İslâm hukukunda "Akile" ve "Kasame" müesseseleri, belli bir amaca yönelik olarak şahsîlik ilkesinden istisna edilmiştir. Aslında her ikisinin de sadece ceza değil, aynı zamanda tazmin yönü de vardır. Kasame ve Akile'de diyet ödeme yükünün zayıf da olsa suç ve suçlu ile ilgisi bulunan belli bir zümreye dağıtılması bir yandan toplumda sosyal denetimin yerleşmesini sağlamakta öte yandan da maktulun kanının heder olması önlemektedir.³²

3- Genellik ilkesi;

İslâm ceza hukukunda, herkes kanun demek olan nass karşısında eşittir. Hiçbir zümre ve şahsa dokunulmazlık veya ayrıcalık tanınmamıştır. Gerek Kur'an'da³³ gerekse Hazreti Peygamber'in tatbikatında bu durum açıkça görülmektedir.³⁴

28) İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî*, Beyrut, ty., XII, 70; Ayrıca bkz. Aynî, *a.g.e.*, XXIII, 273-274; Şelebî, *Hâşiye 'Ale't-Tebyîn*, Beyrut, ty., III, 163; Ceziri, *Kütabu'l-Fıkh 'Ale'l-Mezahibi'l-Erba'a*, Mısır, ty., V, 132, 133.

29) Bardakoğlu, Ali, *a.g.md. D/A*. İstanbul 1993.

30) En'am 6/164; Fatır 35/18; Necm 53/38-39.

31) Ebu Davud, *Diyet*, 2; İbn Mace, *Diyet*, 23, 26.

32) Akşit, *a.g.e.*, 93 vd.

33) Hucurat 49/13.

4- Suç-ceza dengesi ilkesi;

İslâm ceza hukukunda suç ile karşılığında verilecek ceza arasında makul bir den-
genin varlığı dikkat çekmektedir. Cezalandırma asıl amaç değil, zarureten başvuru
bir çaredir. Bu sebeple cezalar, ancak zaruret ölçüsünde belirlenmiştir. Kur'an'ı
Kerim'deki

وجزأ سيئة سيئة مثلها

"Bir kötülüğün karşılığı ancak ona denk bir kötülüktür."³⁵ hükmü tecavüzlere
sadece misliyle karşılık verilmesinin gereğine ve dolayısıyla suç-ceza dengesinin
te'sisine işaret etmektedir.³⁶

5- Adalet ve Hakkaniyet ilkesi;

Kur'an ve sünnette belirlenen kısas ve had cezaları, işlendiği kesinleşen suçlar
için verilmesi zorunlu olan, azaltma veya başka bir cezaya çevirme konusunda haki-
me takdir yetkisinin verilmediği tek seçenekli cezalardır. Bu cezaların haksız yere ve-
rilmesi, telafisi imkansız yaralar açacağından ilgili naslar ve bu paralelde gelişen
hukuk doktrini, suçların oluşmasında, ispatında cezayı düşüren sebepleri işletmede
suçlu lehine titizlik göstermiş, şüphe ve tereddütten sanığın faydalanacağını genel bir
ilke olarak benimsemiş, böylece cezalandırmada adaleti sağlamıştır. Hazreti Peygam-
ber'in;

ادروا الحدود عن المسلمين ما استطعتم فان كان له مخرج فخلوا سبيله فان الامام ان يخطئ في العفو خير
من ان يخطئ في العقوبة.

"Elinizden geldiği kadar müslümanlardan cezaları kaldırınız. Eğer onun için bir
çıkart yol varsa hemen salıveriniz! Yetkilinin affetmede yanılması, cezalandırmada
yanılmasından daha hayırlıdır." ³⁷ anlamındaki hadisi, sanık lehine titizlik
gösterilmesi gerektiğine işaret etmektedir.³⁸

Kanunu bilmemenin mazeret sayılması, cezaî hüküm taşıyan nasların geçmişe
şamil olmaması, herkesin aslen suçsuzluğunun ilke olarak kabul edilip, suç için
belli ispat vasıta ve ölçüsünün istenmesi, suçluya işkence edilmesinin yasaklan-
ması³⁹ cezalandırmada haksızlığı ve hakkın kötüye kullanılmasını önlemeyi hedefle-
mektedir.⁴⁰

34) Buhari, *Hudud*, 11; Ebu Davud, *Hudud*, 4; Müslim, *Kasame*, 5.

35) Şura 42/40.

36) Bkz. Bakara2/194.

37) Tirmizi, *Hudud*, 2; Şevkanî, *Neylü'l-Evtâr*, Mısır, 1961, 1964 VII, 118.

38) Bardakoğlu, a.g.md. DİA.

39) Buhari, *Mezalim*, 30; Tirmizi, *Siyer*, 38.

40) Ayrıntılı bilgi için bkz. Akşit, a.g.e., 83-112; Bardakoğlu, a.g.md.

II- İDAM CEZASINI GEREKTİREN SUÇLAR

İdamı gerektiren suçlar konusuna girmeden önce şunu hemen belirtmeliyiz ki, İslâm ceza hukukunda uygulamaya konması en zor ceza, idam cezasıdır. (İdamdan kastımız suçlunun boynuna ip takılarak asılması değil, ölümdür.) Bu cezanın verilebilmesi, gerçekleşmesi son derecede zor olan bir takım şartların bulunmasına bağlıdır. Bir an için bu şartların gerçekleştiği farzedilse bile, ölüm cezasının verilebildiği suçların sayısının çok sınırlı olması ölüm cezasının kolay kolay gündeme gelemeyeceğini göstermektedir. Ölüm cezasını gerektiren suçlar şu hadiste dile getirilmiştir:

لا يحل دم امرأ مسلم يشهد أن لا إله إلا الله وأني رسول الله إلا إحدى
ثلاثة نفر : النفس بالنفس ، والشئب الزاني والتارك لدينه المفارق للجماعة

"Allah'tan başka ilâh olmadığına benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahitlik eden hiçbir müslümanın kanı(nı) akıtmak, onu öldürmek) helâl olmaz, şu üç kişi hariç; (kasden) adam öldüren kişi, zina eden (evli), dinden dönüp (İslâm) cemaatından ayrılan kişi." 41

Bunların dışında kalan diğer suçlara gerektiğinde, siyaset, kamu yararı gibi gerekçelerle ölüm cezasının verilip verilemeyeceği hususu, tartışmalıdır. 42

Biz burada yukarıdaki hadiste belirtilen üç suç üzerinde duracağız.

A. KASDEN İNSAN ÖLDÜRME

1. Tanımı:

Öldürme ya da katli; insanı öldüren davranış⁴³ ya da canın çıkmasına neden olan insan davranışı şeklinde, tanımlanmıştır. 44

Hanefilere göre⁴⁵ öldürme beş çeşittir; kasden öldürme, kasda benzer öldürme, hataen öldürme, heteen öldürmeye benzer öldürme ve öldürmeye sebebiyet. Şafii ve Hanbeliler'e⁴⁶ göre, öldürme üç çeşittir; kasden, kasda benzer ve hataen öldürme. Malikîlerin⁴⁷ meşhur görüşüne göre; kasden, hataen öldürme olmak üzere iki türlü öldürme vardır.

41) Buhari, *Diyet*, 6; Ahmed b. Hanbell, 61,63,65; Darimi, *Hudud*, 2.

42) Bardakoğlu, a.g.md.

43) Şirbinî, *Mügni'l-Muhtac*, Mısır 1958, IV, 3.

44) Serahsî, a.g.e., XXVI, 148; Kadızade, *Netaicül-Efkar* (Fethül-Kadir tekmilesi), IX, 137.

45) Kadızade, a.g.e., IX, 137.

46) Şirbinî, a.g.e., IV, 3; İbn Kudâme, *el-Mugni*, Beyrut, 1972, IX, 320.

47) Derdir, *eş-Şerhu'l-Kebir*, yy.ty., IV, 242.

Hanefilere göre kasden öldürme, katilin kılıç, bıçak vb. bir silahla ya da iğne ile zehirleyerek öldürmesidir. Kamış, ağaç, taş gibi sivriltilmiş, insanı yaralayıp parçalayan şeylerle de meydana gelen öldürmeler kasden yapılan öldürmelerdir.⁴⁸

Şafii ve Hanbeliler'e göre, kasden öldürme, genelde öldürücü bir aletle düşmanca bir insana saldırıp ölümüne sebep olmaktır.⁴⁹

Malikîlere göre ise, katilin doğrudan kesici bir alet, ya da ağır bir cisimle veya hut yakarak, boğarak, zehirleyerek veya aç-susuz bırakarak ölümünü kasdetmesidir. Bunu sadece işkence niyetiyle bir düşmanlık ya da kızma sonucu yapmış olması neticeyi değiştirmez.⁵⁰

Kasden öldürmenin üç temel unsuru vardır: a) Maktulün, öldürülmesi yasak olan canlı bir insan olması, b) Öldürmenin katilin fiilinin sonucu olması, c) Katilin ölümün meydana gelmesini kasdetmesi.⁵¹

2. Kur'an ve Sünnetteki Yeri,

Kur'anı Kerim'de ve Hz. Peygamber'in sünnetinde kasden öldürmekle ilgili bir çok hüküm olduğunu görmekteyiz. Bu konudaki ayetler üç grupta toplanabilir. Bunlar; öldürmeyi yasaklayan, uhrevî cezayı ifade eden ve kısasla ilgili ayetlerdir.

a) Öldürmeyi yasaklayan ayetler:

Bu ayetler konusunda İbn Mesud'un şöyle bir ifadesi vardır: "Hazreti Peygamberin, son olarak yaptığı vasiyetini görmek isteyenler şu ayetleri okusunlar!"⁵²

*"De ki, gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım; O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin, sizin de onların da rızkını biz veririz; kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar, Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki, düşünüp anlarsınız."*⁵³

*"Geçim endişesi ile çocuklarınızın canına kıymayın. Biz onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek, gerçekten büyük bir suçtur."*⁵⁴

"Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın muhterem kıldığı cana kıymayın. Bir kimse, zulmen öldürülürse, onun velisine (hakkını alması için) yetki verdik. Ancak bu veli de kısasta ileri gitmesin. Zaten (kendisine bu yetki verilmekle) o, alacağını

48) Zuhaylî, *el-Fıkhü'l-İslamî ve Edilletuh*, Dimaşk 1989, VI, 221.

49) Zuhayli, *a.g.e.*, VI,222-223.

50) İbn Cüzeyy, *el-Kevaninü'l-Fıkhıyye*, Beyrut 1968, 344.

51) 'Udeh, *a.g.e.*, II, 12. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kasânî*, *a.g.e.*, VII, 336; Şirbinî, *a.g.e.*, IV, 8.

52) Şeltut, Mahmud, *el-İslâmu Akideten ve Şeria*,342.

53) En'am 6/151.

54) İsra 17/31.

55) İsra 17/ 33.

almıştır." 55

Bütün semavî dinlerin kabul ettiği on emir arasında öldürmeme emri mevcuttur.⁵⁶

b) Uhrevî cezayı ifade eden ayetler;

"Kim bir mü'mini kasden öldürürse, cezası, içinde ebediyyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazab etmiş, onu la'netlemiş ve onun için büyük bir azab hazırlamıştır." 57

"Yine onlar ki, Allah ile beraber (tuttukları) başka bir tanrıya yalvarmazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan günahı(nın cezasını) bulur".⁵⁸

"Kıyamet günü azabı kat kat arttırılır ve onda (azapta) alçaltılmış olarak devamlı kalır".⁵⁹

"Ancak tevbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır; Allah, onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir."⁶⁰

Nisa suresinin 15. ayetini göz önünde bulunduran bazı ilim adamları katilin tevbesinin kabul edilemeyeceğini ve onun ebedî olarak cehennemde kalacağını söylemişlerdir. Bu görüşlerini destekleyen deliller de ileri sürmüşlerdir.⁶¹

Ancak diğer bir gurup ilim adamı, bu görüşü bazı delillere dayanarak reddetmiş ve kâtilin de tevbe ettiği takdirde tevbesinin kesin olarak kabul olacağını belirtmişlerdir. Tevbe etmeden ölecek olursa, işi Allah'a kalmış olur. Dilerse affeder, dilerse ebedî olmamak üzere cezalandırır. Çünkü ayetteki, *خالدین* ifadesi, uzun süre demektir. Kur'anı Kerim'de Allah şirk koşanların dışında dilediğini bağışlayacağını belirtmiştir.⁶² Ayrıca Allah'ın bağışlamasına kota koymak insanın yetkisinde değildir. O, dilediğini bağışlar.⁶³

c) Kisasla ilgili ayetler,

"Haklı bir sebep olmadıkça Allah'ın muhterem kıldığı cana kıymayın. Bir kimse, zulmen öldürülürse, onun velisine (hakkını alması için) yetki verdik. Ancak

56) Şeltut, a.g.e., 342.

57) Nisa 4/93.

58) Furkan 25/68.

59) Furkan 25/69.

60) Furkan 25/70.

61) Bkz. Şeltut, a.g.e.,343.

62) Nisa 4/116.

63) Ayrıntılı bilgi için bkz. Şeltut, a.g.e., 345-347; Zuhaylî, a.g.e., VI, 219.

64) İsra 17/33.

*bu veli de kısısta ileri gitmesin. Zaten (kendisine bu yetki verilmekle) o, alacağını almıştır."*⁶⁴

"Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın (öldürülür) Ancak her kimin cezası, kardeşi (öldürülenin velisi) tarafından bir miktar bağışlanırsa, artık, (taraflar) hakkaniyete uymalı ve (öldüren) Ona (gerekten diyeti) güzellikle ödemelidir. Bu söylenenler, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Her kim, bundan sonra haddi aşarsa, muhakkak onun için elem verici bir azap vardır". ⁶⁵

"Ey akli selim sahipleri, kısasta sizin için hayat vardır. Belki adam öldürmekten sakınırsınız." ⁶⁶

İslâm hukukunda kasden insan öldürmenin birden fazla cezası vardır, bunların bir kısmı aslî, bir kısmı tâbi cezalardır. Aslî cezalar, kısas, diyet, ta'zir ve keffarettir. Tâbi cezalar ise; iki tanedir, mirastan mahrumiyet, vasiyetten mahrumiyet.⁶⁷ Biz burada sadece kısas üzerinde duracağız.

3. Kasden İnsan Öldürmenin Cesasî; Kısas,

a) Tanımı:

Kısas, sözlükte, cinayette ödeşmek anlamına gelir,⁶⁸ hukukta ise, insanın hayatına ve vücut tamamıyetine karşı işlenen suçlara (cinayetlere) verilen bir ceza çeşididir. Yapılan bir şeyin aynısının yapılmasıdır.⁶⁹

b) Tarihçesi:

Gelmiş geçmiş bütün toplumlar, öldürmeyi en kötü bir davranış olarak görmüşlerdir. Çünkü, öldürme, insanın hayatına haksız olarak son vermedir. Ailelerin dağılması, çocukların yetim kalması, cemiyette emniyet ve güvenin kalmaması demektir.

* İlk insan toplumunda;

Kur'anı Kerimde Hz. Adem'in iki oğlunun gerçek kıssaları anlatılarak birinin diğerini öldürdüğünü, her ikisinin de, bu davranışın kötü olduğunu bildikleri için birinin mukabele etmediği, diğerinin de, sonunda pişman olduğu anlatılmaktadır.⁷⁰ Sonunda da şu ayete yer verilmektedir:

"Bundan dolayı İsrail oğullarına şöyle yazmıştık: Kim bir cana veya yeryüzünde

65) Bakara 2/178.

66) Bakara 2/179.

67) 'Udeh, a.g.e.,II,113.

68) Mütercim Asım, Kamus, لَصْرٌ maddesi.

69) Cassas.a.g.e., I, 133; 'Udeh, a.g.e., II, 114.

70)Maide 5/27-31. Krş. Kitabı Mukaddes, Tekvin 4/1-16.

71) Maide 5/32.

*bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış olur.*⁷¹

* Tevrat'da;

Tevrat, bütün öldürme çeşitlerinden bahseder, kısas gerektiren ve gerektirmeyen öldürmeden söz ederek onun Allah katında en büyük günah olduğunu bildirir.⁷²

Bir ayette; "Bir adamı vuran, vurduğu ölürse, mutlaka öldürülecektir."⁷³ denmektedir, diğer bir ayette şöyle bir ifade vardır:

"Ve babasına, yahut anasına vuran mutlaka öldürülecektir."⁷⁴

Bu ayetlerden de anlaşılıyor ki, Tevrat'ta öldürmenin cezası öldürmektir. Affetmek haramdır.⁷⁵

* İncil'de ;

İnsanların bir çoğu, Matta İncilinin şu ayetlerine dayanarak kısas hükmünün İncil'de benimsenmediğini söylemektedirler: "Göz yerine göz, diş yerine diş denildiğini işittiniz,⁷⁶ fakat ben size derim; kötüye karşı koma ve senin sağ yanağına kim vurursa, ona ötekini de çevir,⁷⁷ ve eğer biri seninle mahkemeye gidip senin gömleğini almak isterse, ona abanı da bırak⁷⁸ ve kim seni bir mil gitmeye zorlarsa, onunla iki mil git!"⁷⁹

Bazı müfessirler de hıristiyanlıkta katlin cezasının diyet olduğunu belirtmektedirler. Halbuki, Muhammed Abduh, ve Reşit Rıza gibi müfessirler, bu iddiaların Hz. İsa'nın İncildeki sözlerine ters düştüğünü belirtmektedirler.⁸⁰

Gerçekten Hz. İsa, "Ben Tevratı naksetmek için değil O'nu tamamlamak için geldim" demektedir. Hz. İsa'dan gelen bu rivayet doğrudur. Çünkü Kur'anı Kerim de bunu teyid etmektedir:

"Ben, benden önce gelen Tevratı doğrulayıcı olarak... gönderildim." 81

72) Bkz. Çıkış 21/12-32; Tesniye 29/2 vd.

73) Tevrat, Çıkış 21/12.

74) Tevrat, Çıkış 21/16. Tevrat'ta insana bir öküz toslayıp onu öldürürse, o öküz taşlanarak öldürülür ve eti de yenmez gibi garip hükümler de yer alır. Bkz.Çıkış 21/28-31.

75) Bkz. Şeltut, a.g.e., 332.

76) İncil, Matta 5/38.

77) İncil, Matta 5/39.

78) İncil, Matta 5/40.

79) İncil, Matta 5/41.

80) Şeltut, a.g.e., 326.

81) Alu İmran 3/50.

82) Bkz. Fussilet 41/34.

İncilin; "Kötüye karşı koma!..." sözü af ve müsamahayı tavsiye mahiyetinde olup, kısas hükmünün devamına mani değildir. Nitekim bu anlamda Kur'anı Kerim'de de bir çok ayet vardır.⁸² Özellikle Hz. İsa'nın sözü ve Kur'an'ın Alu 'İmran suresinin 3/50. ayeti göz önüne alındığında İncilde de kısasın benimsendiğini söyleyebiliriz.⁸³

*** Roma Kanununda;**

Eski Roma kanununda öldürmenin cezası olarak kısas vardır. Ancak bu herkese uygulanmazdı, suç işleyen, devlet görevlisi ya da eşraftan biriye, öldürülmez, sürgün edilirdi; orta tabakadan biriye, boynu vurulurdu; aşağı tabakadan biriye, çarmıha gerilirdi. Daha sonra çarmıh yerine vahşi hayvanların önüne atılırdı. Sonra bu da dönüştürülürdü.

Roma, Civitas haline gelince de kişilere karşı işlenen fiillerin başında adam öldürme gelmekteydi. Daha önce intikam niyetiyle verilen cezalar, ve diyetler lağvedildi. Artık kasden adam öldürmede suçu işleyene ölüm cezası verilirdi.⁸⁴

*** Araplarda;**

Arapların da İslâm'dan önce başvurdukları bazı kıstasları bulunmaktaydı. Bunlardan biri, Katilin öldürülmesi idi. القتل انفى للقتل "öldürme, öldürmeyi yok eder" şeklindeki sözleri meşhurdur. Ancak bunu bir kin ve öc alma duygusuyla söylerlerdi. Bu konuda aşırıya giderek, bazen katilden başkasını öldürüyor, bir kişi yerine birçok kişi öldürüyorlardı; kadına karşı erkeği, köleye karşı hür insanı, hayvana karşı insani öldürüyorlardı.⁸⁵

Eğer öldürülen eşraftansa, öldürülenin yakınlarının istekleri bitmiyordu. Akla hayale gelmeyen şeyler isteyerek işi zorlaştırıyorlardı.⁸⁶

*** Bugünkü Türk Ceza Kanununda;**

Türk Ceza kanunu kasden insan öldürmenin suçunu üçe ayırmaktadır; ağır hapis, müebbed ağır hapis ve idam.

"Her kim bir kimseyi kasden öldürürse 24 seneden 30 seneye kadar ağır hapis cezasına mahkum olur,"⁸⁷ Öldürülen kişi akraba ise, ya da zehirlenme yoluyla

83) Şeltut, a.g.e, 327.

84)Şeltut, a.g.e., 327; Akdemir Süleyman, *Ceza Hukukunda Mağdurun Korunması*, İzmir 1988, 50-51.

85) Şeltut, a.g.e.,328; el-Kadı Abdulfettah, *Esbâbu'n-Nuzul*, çev. Salih Akdemir, Ankara 1986, 28.

86) Bkz. Vahidî, *Esbabü'n-Nüzul*, 26; Kadı Abdulfettah, a.g.e.,28; Mevdudî, *Tefhimü'l-Kur'an*, çev. M. Han Kayani ve arkadaşları, İstanbul 1986, I, 122-123. Krş. Şeltut, a.g.e., 328 ve tefsir kitapları Bakara 2/179.

87) TCK.m.448.

88) TCK.m.449.

öldürülürse, suçu işleyen müebbet ağır hapis cezasına mahkum olur.⁸⁸ Türk Ceza Kanununun 450. maddesinde sıralamış olduğu on bir şarttan birini taşıyorsa, öldürmenin cezası, idamdır. Meselâ öldürülen kişi, katilin usul ve furuundansa, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden biriye, devlet memuruysa, kasden yapılmışsa,... cezası idamdır.⁸⁹

Görülüyor ki, bahsi geçen bu hukuk sistemlerinde idam (kisas) cezası vardır ve gayesine uygun olarak veya olmayarak uygulanmıştır. Buna rağmen günümüzde bazı insanlar, kisasın ceza olarak uygulanamayacağını iddia etmektedirler⁹⁰ halbuki, suç-ceza eşitliği, adaletin gereğidir ve toplumun kurtuluşu buradadır. Suç-ceza eşitliği bulunmadığı zamanlarda, kanunların dinlenmediği ve suçların arttığı bir gerçektir. Ceza, caydırıcılığını kaybettiği an, ceza olmaktan çıkmış demektir.

* İslâm Hukukun'da;

İslâm hukukunda her şeyde orta yol tercih edilmiştir. İnsan hayatını garanti edebilmek için kisası kabul etmiştir. Ancak ne Tivrattaki gibi, ifrata, ne de bir çoğunun anladığı manada İncildeki tefrit'e düşmemiştir. Yukarıda geçtiği gibi Tivratta öldürmenin cezası sadece öldürmedir. Suçluyu affetmek caiz değildir. İncilde ise, bir çoğunun anlayışına göre, "Bir yanağına vurana, diğer yanağını çevireceksin"⁹¹ ifadesinden kisasın olmadığı anlaşılıyor. Kur'an ise, orta yolu tercih etmiştir; kisası prensip olarak kabul etmiş,⁹² ancak öldürülenin velilerine affetme hakkını da vermiştir.⁹³ Hatta bunu teşvik etmiş, sevdirmiştir.⁹⁴ Eski Roma hukukunda olduğu gibi, insanları çarmıha germeyi, ya da yırtıcı hayvanlara yem etmeyi reddetmiştir.⁹⁵

Özet olarak İslâm ceza hukukunda, diğer ağır cezalarda olduğu gibi kısısta da cezanın mümkün olduğu kadar kaldırılması hedeflenmiştir. İnsan yaşamına tecavüzleri önlemek için kisas benimsenmiştir. Fakat hangi sebeple olursa olsun öldürülen kadar öldürenin de yaşamına değer verilmiştir. Bu amaçla kisası gerektiren suçlarda gerek kanunî unsurların tam olarak gerçekleşmesinde, gerek ispatta azami hassasiyet gösterilmiştir.

Diğer ağır cezalarda af ve sulh geçerli olmadığı halde, yaşam ve organlar üzerinde sonuçlar doğuran kısısta, bir de mağdurun isteğine bağlı olarak af ve sulh müesseseleri kabul edilmek suretiyle kisasın uygulanması ileri derecede

89) Gözübüyük, *Türk Ceza Kanunu Açıklaması*, 4. baskı, İstanbul, IV, 145-369.

90) İstanbulî, Mahmud "*Nazariyyetü'l-İdam Beyne's-Şeriatü'l-İslâmiyye ve'l-Kevanini'l-Vadiyye*", el-Va'yü'l-İslâmî, sayı,92, Kuveyt 1972, s.32-42.

91) İncil, Katta 5/39.

92) Bkz. İsrâ 17/33; Bakara 2/178.

93) Aynı ayetler.

94) Şura 42/40; Bakara 2/237.

95) Şeltut,a.g.e., 327.

* . Bkz.Cebr, Mahmud *Sükutu'l-'Ukubat*, Kisas bahsi. (Doktora tezi, I-IV).

sınırlandırılmış ve kısas cezası düşürülmüştür.*

c) Kisasın Uygulanabilme Şartları;

Hukukiliği Kuran,⁹⁶ Sünnet⁹⁷ icma ve akli delille sabit olan kısasın uygulanabilmesi için bazı şartlar vardır. Bunların bir kısmı kâtil (öldüren) ile, bir kısmı maktul (öldürülen) ile, bir kısmı da katil (öldürme işi) ile, diğer bir kısmı da, maktulun velisi ile ilgilidir.

1) Kâtilde bulunması gereken şartlar,

a) Kâtil, akıllı ve buluğ çağına ermiş olmalıdır

Çocuk ve deliye kısas uygulanmaz. Ancak dört mezhebe göre, sarhoşa kısas uygulanır. Çünkü sarhoş mükelleftir.⁹⁸ Sarhoşa içki içme haddi uygulandığı gibi kısas da uygulanır. Seddi Zerai⁴ için de bu gerekli görülmüştür. Aksi takdirde öldürmek isteyen herkes, -nasılsa ceza uygulanmaz diyerek- içip içip adam öldürmeye kalkışır.⁹⁹

b) Katil, kasden öldürmüş olmalıdır,

Malikiler hariç, diğer hukukçular, kasden öldürmeyi şart koşmuşlardır. Onlara göre, orta yerde düşmanlığın bulunması yeterlidir.

c) Katil, zorlama olmadan kendi isteği ile bu işi yapmış olmalıdır.¹⁰⁰

2) Maktulde Bulunması Gereken Şartlar,

a) Maktul, öldürülmesi yasak olan birisi olmalıdır.

Meselâ, düşman askerini öldürmek kısas gerektirmez, çünkü öldürülmesi yasak değildir.¹⁰¹ Buna karşın bir müslümanın, bir zımminin öldürülmesi yasaktır.

b) Maktul, katilin bir parçası olmamalıdır.

Buna göre bir baba oğlunu öldürdüğü için kısas edilmez, hukukçular bu konuda ittifak etmişlerdir.¹⁰² Ancak Malikiler, babanın terbiye için değil de, bizzat onu öldürmek istediğinin iyice anlaşılması durumunda kısası gerekli görmüşlerdir.¹⁰³

c) Maktul, katile denk biri olmalıdır.

96) Bu konudaki ayetler için bkz. dn.64,65,66.

97) Bkz. Ebu Davud, *Hudud*,1; İbn Mace, *Hudud*, 1; *Diyet*, 3.

98) İbn Cüzey, *a.g.e.*,345; Şirazi, *Mühezzeb*, yy.ty. II,173; Şirbinî, *a.g.e.*, IV,5. İbn Kudame, *el-Makdisi*, *eş-Şerhü'l-Kebir*, (Muğni ile) Beyrut 1972, IX, 350; Zuhaylî, *a.g.e.*, VI, 265.

99) Bkz. Zuhaylî, *a.g.e.*, VI,235; Zuhaylî,*a.g.e.*, VI,266.

100) Kasanî,*a.g.e.*, VII,235; Zuhaylî,*a.g.e.*, VI, 266.

101) Kasanî, *a.g.e.*, VII,235 vd.; Derdir, *a.g.e.*, IV, 237; Hattab, *a.g.e.*, VI,232.

102) Kasanî, *a.g.e.*, VII, 235; Derdir, *a.g.e.*, IV, 242; Şirbinî, *a.g.e.*, IV, 18; Şirazi, *a.g.e.*, II,174.

103) Derdir, *a.g.e.*, IV, 242.

104) İbn Cüzey, *a.g.e.*,345; Şirbinî, *a.g.e.*,IV, 16; İbn Kudame, *el-Muğni*, IX, 354. Ayrıntılı bilgi

Hanefiler hariç, İslâm hukukçularının büyük çoğunluğu bu şartı öngörmektedirler;¹⁰⁴ ancak bu denklikten kasıt, din ve hürriyet denkliğidir.¹⁰⁵

Hanefi mezhebine mensup hukukçular, bu konuda denklik aramamaktadırlar, zira onlara göre insanlar, eşittirler; kısasla ilgili ayetlerin umumî manası da bunu gerektirir.¹⁰⁶

Kısasla ilgili ayetlerden birinin mealı şöyledir:

"Ey inananlar! Öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın..." ¹⁰⁷

Hanefilere göre ayetin manası şöyledir; "Ey inananlar, öldürülenin katiline kısas yapmanız, size farz kılındı. Kimse kimseye karşı haksızlık yapmasın, aşırı gitmesin. Hür bir insan, hür bir insanı öldürdüğü zaman yalnız o hürü öldürün, köle köleyi öldürdüğü zaman da yalnız onu öldürün, kadına karşılık da sadece kâtil kadını öldürün. Hür yerine bir çok hür, köle yerine hür, kadın yerine erkek öldürmeyin..."¹⁰⁸

Hanefilere göre ayetin başı ve sonu birbirinden bağımsızdır. Diğerlerine göre başı ve sonu birbirine bağlıdır. Hanefiler diyorlar ki; Allah, ayetin başıyla kâtilin öldürülmesini farz kılmıştır. Bu hüküm bütün kâtilere şamildir, kâtil ister hür olsun ister köle olsun, ister kadın olsun, ister erkek olsun değişmez. Her katil öldürülür. "Hüre karşılık hür..." cümlesi ise, geçen hükmü te'yid şeklinde açıklamakta ve bazı kabilelerin tatbikatını yasaklamaktadır. Onlar, kölelerine karşılık hür öldürmek istiyorlardı,¹⁰⁹ ayet, onların zulmünü önlemek ve ancak kâtilin öldürülebileceğini emretmektedir.¹¹⁰

Böylece köle öldürmüş olan bir hürün öldürülmeyeceğine dair bir delil olmadığı gibi, kadın öldüren erkeğin öldürülmeyeceğine dair bir delil de yoktur. Ayetin başı, genel bir hüküm ifade eder. Hür yerine hürün öldürülmesinin zikredilmesi, öteden beri uygulanan bir zulmü iptal etmektedir.

"Kim zulmen öldürülürse, onun velisine yetki veririz, ama o da öldürmede aşırı gitmesin" ¹¹¹ ayetinin kapsamına girer öldürülen müslüman olsun zimmi olsun, hür olsun köle olsun, kadın olsun erkek olsun velisine kısas isteme yetkisi verilmiştir.

İçin bkz. İbn Arabî, *Ahkamu'l-Kur'an*, Beyrut 1972, I, 60-62.

105) İbn Kudame, *a.g.e.*, IX, 355. Ayrıca bkz. Zuhayfî, *a.g.e.*, VI,269.

106) Kasaî, *a.g.e.*, VII,237; Zeylaî, *a.g.e.*, VI,106 vd.

107) Bkz. Bakara 2/178; Maide 5/45.

108) Bkz. Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, İstanbul ty., I, 291.

109) İbn Arabî, *a.g.e.*, I, 61.

110) Ateş, *a.g.e.*, I, 292.

111) İsra 17/33.

112) Bakara 2/194.

"Kim size tecavüz ederse, onun size tecavüz ettiği kadar siz de ona tecavüz ediniz!" 112

"Eğer ceza verecekseniz size yapılan ceza kadar ceza veriniz..." 113 ayetleri de kısası emretmektedir.

Sünnetten de kısastaki bu genel hükmün köleleri de kapsadığını öğrenmekteyiz. Hz. Peygamber, müslümanların kanlarının birbirine denk olduğunu söylemiş, köle ile hür arasında bir ayırım yapmamıştır. Hz. Peygamber, (s.a.s.) :

"Kölesini öldüreni öldürürüz, onun burnunu kulağını kesenin burnunu kulağını keseriz ve onu iğdiş eden iğdiş ederiz" 114 buyurmuştur.

Malikî ve Şafiîler, "...Öldürmelerde kısas size farz kılındı..." 115 ayetinin başı ile sonu birbirini tamamlamaktadır diyerek ayetin, *الانثى بالانثى* "...Kadına karşı kadın..." sözüne varınca ancak tamamlandığına inanmaktadırlar.¹¹⁶ Onlara göre de insanlar eşittir, ancak muteber eşitlik hürün hüre, kölenin köleye, kadının kadına eşit olduğudur, ayet bunu ifade etmektedir. Bu görüşe göre, kadına karşılık erkeğin öldürülmemesi lazım gelir. Ama kadını öldüren erkeğin öldürüleceği hakkında icma vardır. Fakat köle hüre eşit değildir. Bir köle için bir hür öldürülemeyeceğine göre, müslüman da zımmi karşılığında öldürülemez. Hz. Peygamber (s.a.s)'in, "*Kâfire karşılık bir mü'min, yahut ahdi içerisinde bulunan bir ahitli öldürülemez*"¹¹⁷ hadisi, bunu kanıtlamaktadır.

Hanefîler, bu hadisi şöyle anlamaktadırlar; "Bir müslüman ve bir sözleşmeli, savaşçı bir kâfire karşılık olarak öldürülmez." Bu hadisi öyle anlamak gerektiğini de şöyle izah ederler; burada sözleşmeliye (ahitliye) karşılık savaşçı demek isteniyor. Çünkü zaten ahitliye karşı ahitlinin öldürüleceği icma ile kabul edilmiştir. Bu duruma göre kafiri savaşçı ile sınırlama zorunluluğu açıktır.¹¹⁸

Bizce de Ebu Hanife'nin icthadı, Kur'an'ın ruhuna daha uygundur. Çünkü Şafii ve Malikîler, bir yandan muteber eşitlik meselesini ortaya atarken, kadın karşılığında erkeğin öldürülemeyeceği görüşleriyle bu prensiplerini bozmuşlardır. Ayrıca ayetten, ilk bakışta da anlaşılacağı gibi böyle bir ayırım yapılacağını gösteren bir husus yoktur. Katil kim olursa olsun birisini haksız yere öldürmüşse, kendisi de öldürülür.

Ezher eski şeyhlerinden Mahmut Şeltut da bu konu da Hanefî icthadını benimsemiş ve insanlar arasında ayırım yapıp denklik arayan hukukçuların icthadlarında

113) Nahl 16/ 126.

114) Buhari, *İlim*, 39; *Cihad*, 17; *Diyet*, 24, 31; Ebu Davud, *Diyet*, 7.

115) Bakara 2/ 178.

116) İbn Arabî, *a.g.e.*, I, 61.

117) Ebu Davud, *Diyet*, 11; Tirmizî, *Diyet*, 17.

118) Ayrıntılı bilgi için bkz. Cessas, *a.g.e.*, I,135-136; Kasa'nî, *a.g.e.*, VII, 235; Zeylaî, *a.g.e.*, VI, 102 vd.; Zuhaylî, *a.g.e.*, VI,269-271.

isabet etmediklerini belirtmiştir.¹¹⁹

Prof. Dr. Süleyman Ateş de, aynı kanaati paylaşmakta ve Malikîlerle Şafiîlerin köle öldüren bir hürrün, öldürdüğü köleye karşılık kısas edilmeyeceği şeklindeki bu düşünceleri, kitabı mukaddesin hükmünden esinlendiğine inanmaktadır.¹²⁰

3) Öldürme Fiilinde Bulunması Gereken Şartlar;

Hanefilere göre kısas gerektiren öldürme işinin doğrudan yapılmış olması gereklidir, doğrudan değil de dolaylı olarak ölüme sebebiyet vermek, kısası değil diyeti gerektirir.¹²¹

Hanefilerin dışındaki hukukçular, bu şartı koşmamışlardır. Onlara göre ölüme sebebiyet vermek, doğrudan öldürmekten farksızdır ve kısas gerektirir. Kısaca cumhura göre, öldürmeye zorlamak gibi, hissi bir sebep, ya da yalancı şahitlik gibi hukukî bir sebep, yahut zehirli yiyecek vermek gibi örfî bir sebeple ölüme sebebiyet vermek kısas gerektirir.¹²²

4) Maktulun Velisinde Bulunması Gereken Şartlar;

Hanefiler, maktulun kısasta hak sahibi olan velisinin belli olmasını şart koşarlar Şayet bilinemiyorsa, kısas gerekmez. Çünkü Veli belli değilse kim bu hakkı isteyecektir?¹²³

Diğer hukuk ekolleri, bu şartı kabul etmemişlerdir.¹²⁴

B. EVLİNİN ZINA ETMESİ;

Hadiste ölüm cezasını gerektiren ikinci suç, evlinin işlediği zinadır. O halde zina nedir? Herşeyden önce bunu tanımlamak gerekir.

1. Tanımı,

Zina; aralarında nikah ve nikah şüphesi olmayan erkekle kadının cinsel ilişkilerine denir. İslâm hukukçuları "nikah şüphesi" konusunda ihtilafa düşmüşlerse de, zinanın bu tanımında ittifak etmişlerdir.¹²⁵

Türk ceza hukukunda ise zina; evli kadının eşinden başka erkekle ve evli

119) Şeltut, *a.g.e.*,332.

120) Ateş, *a.g.e.*, I, 293; Kitabı Mukaddesin ifadesi için bkz. Çıkış, 2/2-25. Ayrıca bkz. İbn Rüşd, *Bidayetü'l-Müctehid*, İstanbul 1985 (ofset). II, 333 vd.

121) Serahsî, *a.g.e.*,XXVI, 181 vd.; Kasanî, *a.g.e.*, VII, 239.

122) Ayrıntılı bilgi için bkz. 'Udeh, *a.g.e.*,II, 132; İbn Nüceym, *el-Bahru'r-Raik*, VIII,393.

123) Kasanî, *a.g.e.*, VII, 240.

124) Zuhaylî, *a.g.e.*,VI, 274.

125) İbn Rüşd, *a.g.e.*, II, 362.

erkeğin eşinden başka kadınla cinsi ilişkide bulunmasıdır.¹²⁶

Bu tanıma göre, bekarların birbirleriyle olan cinsel ilişkileri zina sayılmamaktadır.

İslam hukukçularının kabul ettiği yukarıdaki tanıma göre ise, ister evli ister bekar, erkek ve kadının nikahsız olarak giriştikleri cinsel ilişki zina sayılmaktadır.

İslâm hukuk ekolleri, ters ilişki, ölü kadınla ve dinen nikahlanması yasak olan kişilerle cinsel ilişkinin zina sayılıp sayılmayacağı konusunda görüş ayrılığı içindedirler.

Şafiî¹²⁷ ve Hanbelîlere¹²⁸ göre ters ilişki de zina kapsamına girmektedir. Ancak Hanefiler, "*şüphe varsa, hadleri düşürünüz!*"¹²⁹ hadisine dayanarak ters ilişkiyi günah kabul etmekle beraber zina olarak değerlendirmemişlerdir.

Ölü bir kadınla ilişki konusunda da ihtilaf vardır. Evzai'ye göre had gerekirken, Hasan el-Basrî ve bazı Hanbelîlere göre, had gerekmez.¹³⁰

Mahremi ile evlenen kişinin nikahı batıl olduğundan, cinsel ilişki bahis konusu olduğunda, Hasan el-Basrî, Cabir b. Zeyd, İmam Malik, Şafiî, Ebu Yusuf, ve İmam Muhammed gibi birçok hukukçuya göre had gerekir. Ebu Hanife ve Sevri'ye göre -şüpheden dolayı- had gerekmez.¹³¹

2. Zinanın Yasal Açıdan Ceza Gerektirici Bir Suç Olup Olmaması,

Her ne kadar zina her zaman için çirkin bir şey olarak görülmüşse de, yasal açıdan ceza gerektirici bir suç olup olmaması noktasında farklı farklı görüşler ortaya çıkmış ve İslâm, bu açıdan diğer din ve hukuk sistemlerinden ayrılmıştır. İnsan fitratına yakın olan sosyal sistemler erkek-kadın arasındaki gayri meşru ilişkiyi ciddi bir suç saymışlar ve karşılığında ağır cezalar öngörmüşlerdir. Fakat ahlakî ölçülerde bozulmalarla birlikte, bu ahlakîlik gittikçe zayıflamış ve bu suça karşı çok daha hoşgörülü bir tutum içerisine girilmiştir.

Bu bağlamda ilk yaygın sapma, evlilerin gayri meşru ilişkileri ile bekarların gayri meşru ilişkinin farklı farklı değerlendirilmesidir; ilki, ceza gerektirici bir suç olarak değerlendirilirken, ikincisi, basit bir suç olarak ele alınmıştır. Hatta, bazen suç olarak da telakki edilmemiştir.

126) Gözübüyük, *a.g.e.*, IV,272.

127) Mâverdî, *a.g.e.*, 253; Cebr, Mahmut, *Sukutu'l-'Ukubat*, Ürdün 1987, II, 7.

128) Buharî, *Keşşafü'l-Kina'*, Beyrut ty., VI, 89; İbn Kudâme, *a.g.e.*, X, 151.

129) Tirmizi, *Hudud*, 2; Şevkanî, *Neylü'l-Evtâr*, VII,118.

130) İbn Kudâme, *a.g.e.*, X, 152.

131) İbn Kudame, *a.g.e.*, X, 152-153.

a) Değişik Hukuk Sistemlerinde Zinanın Suç Olup Olmaması,

Eski Mısır, Babil, Asur ve Hint yasaları bu suça çok hafif cezalar vermiş ve aynısı, Yunanlılarla Romalılar tarafından benimsenmiştir. Daha sonra da, Yahudiler bu görüşten etkilenmişlerdir. Nitekim kitabı mukaddeste bu suç karşılığında yalnızca para cezası öngörülmüştür.¹³²

Yahudî hukukunda evlilerin yasa dışı ilişkide bulunmaları, ölüm cezasını gerektirir.¹³³

Ancak Hz. İsa'nın gelişinden uzun zaman önce Yahudî hukukçu ve bilginleri, zenginler ve yoksullar bu emirleri yürürlükten kaldırmışlardı. Tevrat'ta yazılı ilâhî bir hüküm olarak görülse de hiç kimse bunu uygulama eğilimini göstermemiştir. Hatta Mevdudiye göre tüm Yahudî tarihinde bu hükmün uygulandığını gösteren tek bir olay yoktur.¹³⁴

Yahudiler, Hz. İsa'ya zina suçlusu bir kadın getirerek durumu bir karara bağlamasını istediklerinde,¹³⁵ Hz. İsa davayı karara bağlayacak bir yargıç durumunda olmadığı, kadının aleyhine herhangi bir delil de bulunmadığı ve ilâhî kanunu uygulayacak bir hükümet bulunmadığı için, kadını tevbe ettirip serbest bırakmıştı. Hıristiyanlar, bu olayı ve Hz. İsa'nın farklı durumlar üzerine söylediği yoruma muhtaç sözlerini yanlış değerlendirdiler. Onlara göre, bekar bir erkekle bekar bir kadın arasındaki gayri meşru ilişki, günah olsa bile, ceza gerektirici bir suç değildir.¹³⁶ Ancak iki taraftan biri ya da ikisi, evliyseler, o zaman zina suçu oluşur. Bu da papazın önünde edilen sadakat yeminine aykırı davranıldığı içindir.¹³⁷ Bununla birlikte kadına zina etmiş olan kocasını mahkemeye verip, sadakat yeminini çiğnediğinden dolayı boşanma isteme hakkı tanınmanın dışında, bu suç için öngörülmüş bir ceza da yoktur. Öte yandan, zina eden kadının kocası da karısından boşanma istemiyle dava açabilir ve ayrıca karısıyla yasa dışı ilişkide bulunan adamdan tazminat isteyebilir. Hıristiyan hukukunun zinaya verdiği ceza bundan ibarettir. Daha da garibi bu cezanın çift ağızlı bir kılıç gibi olmasıdır. Çünkü, sadakatsizliğini kanıtlayarak kocasından boşanmaya hak kazanan ve böylece ondan kurtulan bir kadın Hıristiyan hukukuna göre, bir daha evlenemez. Aynı durum erkek için de geçerlidir. Yani bir Hıristiyan mahkemesinde birbirlerini sadakatsizlikle suçlayan erkek ve

132) Bkz. Tevrat, Çıkış 21/16-17; Tesniye 22/28-29.

133) Tevrat, Leveller 20/10; Tesniye 22/22.

134) Mevdudî, a.g.e., III,413. (Nur 24/1-2)

135) Yuhann 8/1-11.

136) Bu konuda P. Logoz'un ifadesi, şöyledir: " Zina ahlaksızca bir hareket ve ağır bir günahdır ve fakat suç sayılmamalıdır." (*Comentaire du Code Penal Suisse*, II, P.399, n.1, 1955)

137) Türk ceza hukukunda da durum aynıdır. (Gözübüyük, a.g.e., IV,274.) Hatta zina eden kadın kocasının ölmüş olduğu zannı ile başkası ile cinsi ilişkide bulunmuş ise, bu yönün ispatı şartı ile sorumlu tutulmaz. (Gözübüyük, a.g.e., IV, 277).

kadının her ikisi de hayatlarının geri kalan kısmında yeniden evlenme hakkından mahrum kalırlar.¹³⁸

Çeşitli İslâm ülkelerinde Müslümanlar tarafından benimsenen bu konudaki modern batı kanunları da -bazı farklılıklarla- bu anlayışın bir ürünüdür.

Türk Ceza Kanununda (TCK.), zina suçu ile ilgili iki ayrı madde düzenlenmiştir. TCK.m.440'ta kadının zinası, 441'de, erkeğin zinası ele alınmıştır. Bu maddelerde kastedilen kadın ve erkek, evli olanlardır. İşledikleri suçun cezası ise, altı aydan üç seneye kadar hapis cezasıdır.¹³⁹

Kadının zinası demek, evli bir kadının başka bir erkekle yasa dışı ilişkide bulunması demektir. Kanun, (m.440) burada cinsi ilişki suretiyle aile birliğinin bozulmasını cezalandırmaktadır.

TCK.m.440,441; Fransız CK.m. 336,339, İtalya eski CK.m.353,354, İtalya yeni CK.m.359, 360'a göre kadın ve erkek zinaları farklı şartlara bağlanmıştır. Aynı şartlar için gerekçe olarak; kadının zinasının nesebe hile karışmasına yol açacağı, bunun ise, aile nizamını tahrib edeceği, kocayı şerefsiz ve kamuoyu önünde gülünç duruma düşüreceği ileri sürülmüştür. Böylece, suçun unsurları ve cezaları bakımından kadın ve erkek zinası arasında farklı esaslar kabul edilmiştir.¹⁴⁰

Bu durumun Anayasanın 12. maddesine aykırı düştüğü ve Alman CK.m.172; İsviçre CK. m. 214'e aykırı olduğunu savunanlar olduysa da, bu konudaki itiraz, yüksek mahkemece, yersiz görülerek reddedilmiştir.¹⁴¹

TCK.m. 441'in metni şöyledir: "Karısı ile birlikte ikamet etmekte olduğu evde yahut herkesçe bilinecek surette başka yerde karı-koca gibi geçinmek için başkası ile evli olmayan bir kadını tutmakta olan koca hakkında altı aydan üç seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Erkeğin evli olduğunu bilerek bu fiilde şerik (ortak) olan kadın hakkında da aynı ceza verilir."

Bu maddeye göre, kocanın zinasından maksat, kocanın evli olmayan bir kadınla karı-koca (concupinoge) gibi yaşamasıdır.¹⁴²

Görüldüğü gibi, kocanın zinası suçunda, suç ortağı kadının evli olmaması ge-

138) Mevdudî, *a.g.e.*, III,414.

139) Bkz. TCK.m.440,441; Alman CK.m.172; Fransız CK.m.336; İsviçre CK.m. 214; İtalya Eski CK.m.353;İtalya Yeni CK.m.559; TCK. m.80,99,108;MK.m.88-90,112,115,124,129; HUMK.m.443, f.4.

140) Gözübüyük, *a.g.e.*, IV, 272-273; Ayrıca bkz. Garraud, *Traite theorique et pratique du droit penal*, V, 573.

141) Anayasa Mahkemesi, K.2.3.1967 E.30 K.9 (Resmi Gazete, 19.9. 1967,12703)

142) Gözübüyük, *a.g.e.*, IV, 285.

rekmetedir. Eğer kadın evliyse, (kocanın zinası) olmaz. Fakat koca ile yasa dışı ilişkide bulunan kadın bakımından meydana gelen (kadının zinası) bahis konusu olur. Bu durumda, zinadan dolayı şikayet hakkı yalnızca koca ile yasa dışı ilişkiye giren kadının kocasına aittir.¹⁴³ Çünkü Yargıtay'a göre, 441. maddedeki "başkasıyla evli olmayan kadın" unsuru gerçekleşmemektedir. Bu itibarla evli erkek ile evli kadının yasa dışı ilişkileri halinde, şikayet hakkı, suçlu kadının kocasına ait olduğu kabul edilmiştir. Suçlu erkeğin karısının şikayet hakkı yoktur.

Kocanın zinası, "mütemadi suç" tur. Yani, başka başka kadınlarla zina, bu suçu meydana getirmez, suç olan; kadının tutulmuş, yani karı-koca gibi kadınla yaşamış olmasıdır.

Daha açık bir ifade ile, TCK.m. 441'e göre, kocanın geçici olarak meselâ iş için yaptığı seyahat süresince, kaldığı otel, evlilik ikametgahı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle kocanın burada gerçekleştireceği yasa dışı ilişki, kocanın zinası kapsamına girmemektedir.¹⁴⁴ Fransız Yargıtayının da görüşü bu doğrultudadır.¹⁴⁵

Buna göre bir erkeğin dilediği kadar ve dilediği sayıda kadınla metres hayatı yaşaması zina sayılmamaktadır. Ancak birinci karısının yatalak hasta olması gibi çok ciddi nedenlerden dolayı dinî nikahla bir kadın alması ve beraber olması kanunen zina suçunu oluşturur. Çünkü ikinci durumda, bir kadını birinci karısıyla ikamet ettiği evde ya da karı-koca gibi yaşamak için bir başka yerde onu tutmaktadır. Bu da TCK.m.241'e aykırı düşmektedir.

Birçok hukukçunun da belirttiği gibi İtalya eski ceza kanununun halkımızın inanç, örf ve adetleri gözönüne alınmadan tercüme edilerek kanunlaştırılmış olması nedeniyle, ülkemizde, halka bir türlü benimsetilememiştir. Nitekim bu kanuna rağmen Türkiye'de çok kadınla evliliğin önüne geçilememiştir. Zaman zaman kanunen nesebi gayri sahih kabul edilen çocuklar için ara tedbirler alınmaktadır. Bir nevi dar geldiği için ikidebir patlayan elbiseye yama yapılmaktadır.

b) İslâm Hukukunda Zinanın Ceza Gerektirici Bir Suç Olup Olmaması,

İslâm hukuku yukarıdaki anlayışların tersine, zinayı ceza gerektiren bir suç olarak görür bu suçun evli bir kişi veya kişiler tarafından işlenmesi, suçun daha da ağırlaşmasını gerektirir.¹⁴⁶ Cinsel arzuları gidermede, meşru yol varken, gayri meşru bir yola başvurulması, hem de insan medeniyetinin köküne balta vuran bir eylem olması nedeniyle zina, ceza gerektiren ağır bir suç teşkil eder. İslâm'a göre; insan neslinin korunması, insanlık medeniyetinin istikrarının bozulmaması için, erkek-

143) Y.4.C.D. 12.1.1945 E. 489 K. 466.

144) Gözübüyük, a.g.e., IV, 287.

145) Garraud, a.g.e., V, 582, NO: 2160.

146) İlerde bu konu üzerinde ayrıca durulacaktır.

kadın ilişkileri, yalnızca meşru ve güvenilir araçlarla düzenlenmelidir. Şayet cinslerin serbestçe birbirleriyle karışımı için fırsat ve imkan verilirse, böyle bir ortamda cinsel arzularını serbestçe doyurma fırsatı bulacak bir kadın veya erkekten aile hayatının ağır sorumluluklarına katlanması beklenemez.

3. Zina Suçunu Önleyici Tedbirler,

İslâm, insanları, zina suçuna düşmekten kurtarmak için yalnızca cezaya başvurmamıştır. Geniş ölçüde yapıcı, düzeltici ve önleyici tedbirler de almıştır. Cezayı ancak son çare olarak görmüştür. Gaye insanlara ceza vermek değil, onları bu cezaya düşmekten kurtarmaktır. Bu amaçla herşeyden önce, kişiyi arıtp, temizlemekte, kalbine herşeyden haberdar olan Allah'ın korkusunu yerleştirmekte,¹⁴⁷ yaptıklarından ölümlle bile kurtulamayıp, ahirette hesap vereceği¹⁴⁸ duygusuyla insanları donatmaktadır. Önce gerçek bir iman, sonra da ilâhî emirlere itaat mecburiyetini iliklerine varıncaya kadar yerleştirmektedir. Fuhuşun, iffetsizliğin, Allah'ın sert bir biçimde cezalandıracağı çirkin ve ağır suçlardan olduğunu tekrar tekrar dile getirmekte ve hatırlatmaktadır¹⁴⁹ İslâm bununla da yetinmeyerek evlilik için her türlü kolaylığı getirmiştir.¹⁵⁰ Tek kadınla yetinemeyenler için dört kadına kadar evlenme ruhsatı vermiştir.¹⁵¹ Eğer karı-koca gülyüzle tatlı dille geçinmiyorlarsa, boşanma için gerekli kolaylık ve imkanlar tanımıştır(talak hul' gibi).¹⁵² Eşler arasındaki anlaşmazlık durumunda, her iki taraftan aile mensuplarının araya girmesiyle uzlaşma imkanı,¹⁵³ o da olmazsa boşanıp yeniden evlenme imkanları her zaman için tanınmıştır. Bekar kalmak, hoş karşılanmamış ve bekarların evlendirilmesi, hatta köle ve cariyelerin bile bekar bırakılmaması için açık hükümler konmuştur.¹⁵⁴

Ayrıca İslâm hukukunda, insanı zinaya götürecektüm yollar kapatılmıştır. Zina cezasının konmasından bir yıl kadar önce kadınlara örtünmeleri ve evlerinden dışarı çıktıklarında baş örtülerini indirmeleri emredilmiştir.¹⁵⁵

Hız. Peygamberin her müslüman aile için örnek olan hanımlarına edep ve vakarlarıyla evlerinde kalmaları, güzelliklerini ve süslerini sergilememeleri istenmiştir.¹⁵⁶

147) Bkz. Hud11/103; İbrahim 14/14; Rahman 55/46; Naziat 79/40.

148) Bkz. Bakara 2/284; İsra 17/32; Nur 24/2-10; Furkân 25/68,69; Ahzab 33/30; Talak 65/1.

149) Bkz. Nisa 4/ 15-25.

150) Bkz. Bakara 2/221, 230,235; Nisa 4/1-5; A'raf 7/189,190; Nur 24/3,32,33; Rum 30/ 21; Ahzab 33/ 37; Mumtehine 60/10-12.

151) Nisa, 4/4.

152) Bakara 2/ 225-228,241,242; Nisa 4/19-21; Ahzab 33/ 49; Talak 65/1,2, 4-7; Mücadele 58/ 3,4.

153) Nisa 4/35.

154) Nur 24/ 32.

155) Ahzab 33/32-33.59; Nur 24/31.

156) Ahzab 33/32,33. Bkz. Mevdudî,a.g.e., III, 414,415.

Bütün bu tedbirlerden sonra zinanın ceza gerektirici bir suç olduğu ilan edilmiş ve iffetsizliği her ne şekilde olursa olsun yaymak da yasaklanmıştır.¹⁵⁷ Yine delilsiz olarak başkasını suçlama karşılığında sert cezalar konmuştur.¹⁵⁸ Sınırsız göz ziyafetlerinin şehvî duygulara ve yasa dışı aşklara kapı açmaması için erkeklere, bakışlarına hakim olmaları emredilmiş,¹⁵⁹ aynı şekilde kadınlara da mahrem¹⁶⁰ olan ve olmayanlar arasında ayırım yapmaları emredilmiştir.¹⁶¹

Bütün bunlar, İslâm hukukunda zina için öngörülen cezanın yalnızca bir bütünün küçük bir parçası olduğunu göstermektedir. Bu ceza da kişiyi ve toplumu ıslah için getirilen bütün bu hükümlerden ve önlemlerden sonra, cinsel arzularını doyurmak için gayri meşru yollara başvurmakta ısrar eden ve düzelmesi zor kişiler içindir.

4. Zina Suçunun Cezası,

İslâm hukukunda zina suçunun cezası, bu suçu önleyici tedbirlerin sonuncusu olup, iki kategoride incelenebilir;¹⁶² celd ve recm.

a) Celd ve Sürgün

Zinanın cezası konusunda Kur'anı Kerim'de beş ayet vardır, bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1) "*Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı içinizden dört şahit getirin, eğer onlar şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıncaya ya da Allah onların yararına bir yol gösterinceye kadar evlerde tutun (hapsedin)*" ¹⁶³

2) "*İçinizden iki kişi fuhuş yaparsa, onlara eziyet edin; eğer tevbe eder uslanırlarsa artık onlara eziyetten vazgeçin. Çünkü, Allah tevbeleri çok kabul edendir, çünkü esirgeyicidir.*" ¹⁶⁴

3) "*Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüz sopa vurun; Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dininde (hükümlerini uygularken) onlara acımanız tutmasın, mü'minlerden bir gurup da onlara yapılan azaba şahit olsun*" ¹⁶⁵

4) "*Zina eden erkek zina eden veya ortak koşan kadından başkasıyla evlenmez;*

157) Nisa 4/15, 25; İsrâ 17/ 32; Nur 24/ 2-10; Furkan 25/ 68,69; Ahzab 33/ 30; Talak 65/1.

158) Nur 24/4.

159) Nur 24/30.

160) Mahrem, İslâm hukukuna göre kendileriyle evlenmenin yasak olduğu kimselerdir. Namahrem ise; kendileriyle evlenilmesi yasak olmayan kimselerdir.

161) Nur 24/31.

162) Ebu Zehra, 'Ukûbe, 96.

163) Nisa 4/15.

164) Nisa 4/16.

165) Nur 24/2.

zina eden kadın da, zina eden veya ortak koşan erkekten başkasıyla evlenmez. Böyleleriyle evlenmek mü'minlere haram kılınmıştır." 166

5)"İçinizden inanmış hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, elleriniz altında bulunan inanmış genç kızlarınız (olan cariyeleriniz) den alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz. Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost da tutmamaları şartıyla sahiplerinin izniyle onlarla evlenin, ücretlerini (mehirlerini) de güzelce verin. Evlendikten sonra, bir fuhuş yaparlarsa, onlara hür kadınların cezasının yarısı (uygulanır). Bu (cariyelerle evlenme izni), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz ise, daha hayırlıdır. Allah, çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir." 167

İslâm hukukçularından bir çoğu, ilk iki ayetin İslâm'da zina ile ilgili hükümlerin ilk aşamasını dile getirmekte olduğunu ve yukarıda üç numara ile mealini verdiğimiz Nur suresinin 2. ayetiyle neshedildiğini ifade etmektedirler.¹⁶⁸

Buna karşılık, ayetler arasında neshi gerektirecek herhangi bir çelişkinin bulunmadığını ve bu ayetlerin farklı farklı konulardan bahsettiğini söyleyenler de vardır. Bunlardan biri; Ebu müslim el-İsfehanîdir. Onun görüşlerini bize aktaran Fahrudin er-Razî şunları kaydetmektedir:

"Nisa suresinin 15. ayeti sevici (sahika) kadınlar, 16. ayeti ise, homoseksüeller (livata) hakkındadır. Çünkü 15. ayet kadınlar için kullanılan *المرأة* ile, 16. ayet ise, iki erkek için kullanılan *الذکر* ile başlamaktadır. Nur suresinin 29. ayeti ise kadınla erkek arasındaki zina ilişkisi ile ilgilidir." İsfehanî'ye göre, böylece kadın kadına, erkek erkeğe ve erkek kadına işlenen gayri meşru davranışın cezası Kur'anı Kerim'de belirtilmiş olmaktadır.¹⁶⁹ Reşit Rıza da bu görüşün en doğru görüş olduğunu belirtmektedir¹⁷⁰

Bu görüşe göre eşcinsellik yapan kadınlar, Nisa suresi âyet 15, gereğince, gözetim altında bulundurulurlar, evleninceye dek evden (hapisten) dışarı çıkarılmazlar, eş cinsellik yapan erkekler ise, Nisa 16'ya göre, dil ve el ile eziyet ve hakaret edilirler, birbirleriyle zina eden kadın ve erkekler ise, Nur suresi 2. ayet gereğince yüz değnek (celd) vurulmak suretiyle cezalandırılırlar.¹⁷¹ Çoğunluğa göre zina eden erkek ve kadından kasıt bekar olanlarıdır.¹⁷²

166) Nur 24/ 3.

167) Nisa 4/25.

168) Ebu Zehra, 'Ukubat, 96; Şeltut, a.g.e., 302.

169) Razî, *Mefatihü'l-Gayb*, Tahran ty., IX, 231-232; Ebu Zehra, a.g.e., 97; Şeltut, a.g.e., 302. Krş. Ateş, a.g.e.,II,226-228.

170) Reşit Rıza, *Tefsirü'l-Kurani'l-Hakim*, Mısır ty., IV,439.

171) Bkz. Şeltut, a.g.e.,97; Ateş, a.g.e., II, 227-228.

172) Ebu Zehra, a.g.e., 99.

Bugün birçok modern hukukçu, sopa cezasını yeniden kabul etmeyi düşünmekte ve bu düşünceyi uygulama sahasına koymaya çalışmaktadır. Fransa'da, şahıslar aleyhine işlenen ağır suçlar hakkında sopa cezası fi'len tatbik edilmektedir. En modern sayılan ülkelerde bile polisin televizyon ekranlarında bile, suçlulara nasıl sopa attıkları bugün artık hiç kimseden gizlenememektedir.

Bazı modern hukukçular, sopa cezasına karşı çıkmaktadırlar, fakat karşı görüşte olanlar bunlara şöyle cevap verirler: "Sopa cezası, suçlunun maddi duygularına yönelmiş olmakla bilinir, sopanın acısı, suçlunun ilk korktuğu şey olup, onu suçtan alıkoymaktadır, bu korkudan yararlanmak gerekir."¹⁷³

Sopa cezası her ne kadar bugünkü ceza kanunlarının çoğundan kaldırılmışsa da, bazı devletlerin kanunlarında ceza olarak kabul görmeye devam etmektedir. İngiltere'de sopa, kabul edilmiş asıl cezalardan biridir. A.B.D.'de tutuklular sopa ile cezalandırılırlar, İngiltere'de ve Mısır'da asker ve polis kanunlarında sopa, halâ asıl ceza olarak devam etmektedir.¹⁷⁴ Karşı çıkan ülkelerin kanunlarında sopa cezası bulunmasa da uygulamada olmadığını savunmak çoğu kez inandırıcı olmamaktadır.

Sopa cezası üzerinde ittifak eden müctehidler, sopa ile beraber sürgün cezasının¹⁷⁵ tatbikinde farklı görüşlere sahiptirler; Ebu Hanife'ye göre, sopa ile beraber sürgün gerekmez. Çünkü sürgün had değildir. Siyaset gereği devlet başkanı uygun görürse tatbik edilir. Şafiî ve Hanbelîlere göre, yaya en az 24 saatlik bir mesafeye bir yıl sürgün cezasını sopa cezasına ilave etmek gereklidir. Hz. Peygamberin uygulamaları bunu göstermektedir.¹⁷⁶ İmam Malik ve Evzaî'ye göre, kadına sürgün cezası verilmez. Çünkü bu, onu aynı suça iter.¹⁷⁷

b) Recm,

Recm ile ilgili herhangi bir ayet bulunmamaktadır. Recmin esas kaynağı hadislerdir. Kur'an'da recm ile ilgili herhangi bir hükmün bulunmaması, Haricilerin ve bazı Şii ve Mu'tezilî'nin bu cezayı inkar etmelerine, neden olmuştur. Onlara göre zinanın cezası, evli ve bekâr ayırımı olmaksızın celdir.¹⁷⁸ Buna karşı müctehitlerin çoğu, muhsanın (zina eden evlinin) celd değil, recm edileceği konusunda ittifak etmişlerdir. Her iki tarafın dayandıkları deliller bulunmaktadır.¹⁷⁹

173) 'Udeh, a.g.e., I, 637.

174) 'Udeh, a.g.e., I, 638.

175) İlgili hadisler daha sonra gelecektir (dn.176, 181,182,183).

176) Hadisler için bkz. Şevkanî, a.g.e., VII, 91-97.

177) İbn Rüşd, a.g.e., II, 364-365.

178) Ebu Zehra, a.g.e., 102; 'Udeh, a.g.e., I, 640.

179) Bkz. Razi, a.g.e., XXIII, 134-136; Tusî, en-Nihaye fi Mücerredî'l-Fıkh ve'l-Fetavâ, 699-703; Hilî, el-Muhtasarü'n-Nafi' fi Fıkhî'l-İmamîyye, 293.

1) Recmi Savunanların Dayandıkları Deliller;

a) *"Allah'tan başka ilâh olmadığına benim Allah'ın Rasulü olduğuma şahitlik eden hiçbir müslümanın kanı (nı akıtmak, onu öldürmek) helâl olmaz, şu üç kişi hariç; (kasden) adam öldüren kişi, zina eden (evli), dinden dönüp (İslâm) cemaatından ayrılan kişi."* 180

b) Ebu Hureyre ve Zeyd b. Halit yoluyla gelen bir hadise göre kendileri Rasulullah'ın yanında iken adamın biri ayağa kalkarak; " Allah aşkına aramızda Allah'ın kitabına göre hüküm ver!" dedi. Bunun üzerine davalı ayağa kalktı -ki, o, daha bilgin idi.- ve "evet bizim aramızda Allah'ın kitabı gereği hükmet!" deyince, Rasulullah (s.a.s.), onlardan birisine konuşması için izin verdi. O da şöyle konuştu: "Benim oğlum bu adamın yanında işçi olarak çalışıyordu, karısıyla yasa dışı ilişkiye girmiş, ben de fidye olarak ona yüz koyun ve bir hizmetçi verdim. Sonra ilim adamlarına sordum, dediler ki; oğlunun cezası; yüz sopa ve bir yıl sürgündür, kadının ise cezası recmdir." Bunun üzerine Hz. Peygamber, şöyle buyurdu: "Allah'a and olsun ki, Allah'ın kitabına göre aranızda hüküm vereceğim; yüz koyun ve hizmetçi sana geri verilecek, oğluna da yüz sopa (celd) vurulacak ve bir yıl süresince sürgün edilecektir. -yanındaki Üneys'e dönerek- Üneys! Şu adamın karısına git, durumu tahkik et, eğer suçunu itiraf ederse, recmet!" buyurdu. Üneys, gitti ve kadın suçunu itiraf edince de onu recmetti. 181

c) Hz.Ali, zina suçlusu Şuraha isimli kadını perşembe günü celd (yüz sopa), cezasıyla cezalandırmış, cuma günü de, recmetmiştir. İki cezayı birden mi uyguladın? sorusuna Hz. Ali şu cevabı vermiştir:

"Allah'ın kitabı gereğince sopa, Rasulünün sünneti gereğince de recm'i uyguladım" 182

d) 'Ubade b. Samit'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyunmuştur:

"Benden öğreniniz..., Allah onlara bir yol gösterdi; evli evli ile zina ederse, yüz sopa ve recm, bekar bekar ile zina ederse, yüz sopa ve bir yıl süreyle sürgün gerektirir." 183

e) Hz. Peygamber, zina suçunu işlediğini dört defa ikrar eden Maiz el-Eslemî'yi recmetmiştir. Bu konuda değişik yollarla gelen uzun uzun rivayetler vardır. 184

f) Hz. Peygamber, işlediği zina sonucu hamile olduğunu itiraf ve ikrar eden

180) Buhari, Diyet,6; Ahmed b. Hanbe II, 61, 63, 65; Dârimi, Hudud, 2.

181) Buhari, Hudud, 30, VIII,24-25.

182) Buhari, Hudud, 21; Aynî, 'Umdetü'l-Kari, XXIII, 291.

183) Ebu Davud, Hudud, 21.

184) Bkz. Buhari, Muharibîn, 21,25; Ebu Davud, Hudud, 23; Aynî, a.g.e., XXIII, 291.

185) Bkz. Ebu Davud, Hudud, 24; Razî, a.g.e., XXIII,134 vd.

kadını da bir kaç defa geri gönderdikten sonra recmetmiştir. Bu konuda hadis kitaplarında bir hayli tafsilat vardı.¹⁸⁵

g) İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre, Hz. Ömer, bir konuşma yaparak şunları söylemiştir: "Allah, Hz. Muhammed'i hak peygamber olarak gönderdi, ona kitap gönderdi gönderdiği bu kitapta recm ayeti de vardı. Biz o ayeti okuduk ve anladık. Rasulüllah (s.a.s.), recm cezasını uyguladı, biz de ondan sonra uyguladık. Ben bir zaman sonra, insanların bunu unutup Allah'ın kitabında recm yoktur diyerek recmi inkar edeceklerinden ve böylece sapmalarından korkarım. Halbu ki, zina eden evli erkek ve kadının suçlarının ispatı halinde -ister itiraf ederek, ister hamile kalarak- recmedilmeleri haktır. Allah'a yemin ederim ki, insanlar, Ömer, Allah'ın kitabına ilave yaptı demeyeceklerini bilsem o ayeti tekrar yazardım."¹⁸⁶

Değişik hadis mecmualarında evlinin zinasının recm cezasını gerektirdiği hususunda daha bir çok rivayet vardır.¹⁸⁷ Bu rivayetler, Ebubekr, Ömer, Ali, Cabir b. Abdillah, Ebu Said el-Hudri, Ebu Hureyre, Bureydetü'l-Eslemî, Zeyd b. Halit ve diğer bazı sahabilere dayanmaktadır.¹⁸⁸

2) Recmi İnkâr Edenlerin Dayandıkları Deliller;

a) Başta Hariciler olmak üzere bu görüşte olanlara göre Allah, kitabında küfür, adam öldürme ve hırsızlık gibi suç çeşitlerini dile getirmiştir. Ancak zinanın hükmü üzerinde durduğu kadar diğerlerinin üzerinde durmamıştır.¹⁸⁹ Eğer recm meşru olsaydı, zinanın en önemli sonucu olurdu. Bu önemli sonucun bunca teferruatla anlatılan Kur'an hükümleri arasında yer almaması, onun gerekmediğini göstermektedir.

b) Nur suresinin 2. ayeti genel anlamlıdır; o halde her zina edenin - ister evli ister bekar herkesin- cezası, celdtir. Kur'an'ın genel hükümlerini vâhid haberle tahsis etmek (özelleştirmek) ise, caiz değildir. Çünkü Kur'an, kesinlik ifade eder, ahad haber ise, zan ifade eder.

c) Nisa suresi ayet 25 gereğince fuhuş yapan cariyelere, aynı işi yapan hür kadınlara uygulanan cezanın yarısının uygulanması gerekmektedir. Şayet hür kadına recm uygulanır diyecek olursak, cariyelere recmin yarısını uygulamak lazım gelir ki, bu da mümkün değildir. Çünkü recm, bir nevi idamdır, idamın da yarısı olmaz. Bu da gösteriyor ki, zinanın cezası recm değil celdtir.

186) Buhari, *Muharibin*, 30; Müslim, *Hudud*, 23; Tirmizî, *Hudud*, 7; Ebu Davud, *Hudud*, 22; İbn Mace, *Hudud*, 9; Azimabâdî, *Avnü'l-Ma'bud*, XII, 97-98. Hz. Ömerin, bahsettiği ayet; okunuşu neshedilmiş, ancak hükmü baki kabul edilen şu ifadelerdir: الشيخ والشيخة إذا زنيا فار جمرهما البتة نكالا من الله والله عزيز حكيم bkz. aynı kaynaklar;

187) Bkz. Şevkânî, *a.g.e.*, VII, 239 vd.

188) Cessas, *Ahkamü'l-Kur'an*, yy.ty., III, 263-264.

189) Bkz. Razî. *a.g.e.*, XXIII, 134-136.

d) Hadislerin ifade ettikleri recm ve Hz. Peygamberin uygulamaları celd ayetinden önceki dönem için olabilir. Nitekim tabiundan bazıları bu durumu yani, ayetin, bu uygulamalardan sonra inip inmediğini sahabiye sorduğunda, sorulan sahabinin; "bilmiyorum" diye cevap vermesi,¹⁹⁰ recm hükmünün hala devam ettiği konusunda bir şüphe dir.

'Asif (işçi) hadisinde, kendisini kiralayanın karısıyla zina eden işçinin ceza olarak ayrıca sürgün edilmesi hükmü, Nur suresinin celd ile ilgili ayetinde geçmemektedir. Bu da celd ayetinin daha sonra indiğini ve daha önceki tüm zina cezalarını kaldırdığını göstermektedir.¹⁹¹

Hariciler,¹⁹² çok az sayıda şii ve mu'tezilî ilim adamı, yukarıdaki delillere dayanarak recm cezasının meşruiyyetini kabul etmemişlerdir. Bu görüş günümüzde de bazı ilim adamlarınca rağbet görmektedir. Bunlardan biri olan; Muhammed İzzet Derveze, Recm'i Nur suresindeki celd ayetinden önce, Hz. Peygamberin kendi ictihadına dayalı uygulaması olarak görmektedir.¹⁹³ Prof. Dr. Süleyman Ateş ise, bu konudaki hadislerin kendi aralarında çelişkili ve Kur'an'ın kesin hükmüne ters düştüğünü söylemektedir. Ateş'e göre, Hz. Ömer, zamanında zina suçunun arttığını görmüş, bu suçun yayılmasını önlemek için Kur'an'ın getirdiği yüz değenek cezasından daha ağır bir ceza getirmeyi kendi ictihadıyla gerekli görmüştür. Onun uygulaması sonunda da bu ceza daha sonraki hukuk ekollerince benimsenerek İslâm hukukuna mal edilmiştir.¹⁹⁴

Recm'in hükmünün devam ettiğine inanan çoğunluğun¹⁹⁵ karşı tarafa verdiği cevaplar şöyle özetlenebilir:

a) *Recmin Kur'an'da olmayışı hususu,*

Recm ile ilgili Kur'an'da herhangi bir hükmün bulunmaması, onun gerekmediğini, ya da reddini gerektirmez. O takdirde, İslâm'ın bir çok hükmünü atmak gerekir. Çünkü Kur'an'da olmadığı halde bir çok hüküm, İslâm hukukunun ikinci kaynağı sünnetle tesbit edilmiş ve müslümanlar onları kabul edip yaşamıştır. Meselâ; Kur'an'da yer almadığı halde Sünnetle belirlenen yüzlerce hükümden birkaçı şunlardır: Kadının teyze ve halasıyla bir nikahta bulundurulmaması, nesep ile haram olanın sütle de (rada') haram olması, şart muhayyerliği, şuf'a ile ilgili hükümler, ninenin mirası, hayızlının namaz ve oruçtan menedilmesi, Ramazan günü cinsel ilişkinin keffareti, vitir namazının vacip oluşu, hurma şırası ile abdest almanın

190) Bkz. Buhari, *Muharibin*, 21; İbn Hacer, *Fethü'l-Bari*, XII, 100.

191) Ayrıntılı bilgi için bkz. Razî, a.g.e., XXIII, 134-136; Ebu Zehra, *'Ukubat*, 102 vd.

192) İbn Cezzi, *et-Teshil fi 'Ulumi't-Tenzil*, III, 58.

193) Bkz. Derveze Muhammed İzzet, *et-Tefsirü'l-Hadis*, Mısır 1963, X, 110.

194) Ateş, a.g.e., VI, 144-151.

195) Bkz. Ebu Zehra, a.g.e., 104.

196) Ayrıntılı bilgi için bkz. İbn Kayyim el-Cevziyye, *I'lâmü'l-Muvakki'in*, Beyrut 1973, II, 309-310; Şatîbî, *el-Muvafakat*, Kahire ty., IV, 7, 11.

cevazı (Hanefilere göre), Müslümanla kâfirin birbirine vâris olamamaları...¹⁹⁶ O halde recm olayının Kur'an'da yer almaması, onu reddetmeyi gerektirmez.

b) Nur suresinin ikinci ayetinin genel olması ve ahad haberle sınırlandırılmaması hususu,

Recm hususunda ahad haberle ayeti sınırlandırma, bahis konusu değildir. Çünkü, bu konudaki haberler ahad haber değil, tevâtürle bize kadar gelen haberlerdir. Mütevatir haberle Kur'ân'ın hükmü tahsis edilebilir. Ayrıca fıkıh usulü kitaplarında belirtildiği gibi, Şafîiler, Ahad haberle de Kur'an'ın hükümlerinin tahsis edilebileceğini belirtmektedirler.¹⁹⁷

Buna göre ayetin genel oluşu, celdin gerektiğini, Mütevatir haberlerse, recmin gerektiğini ifade etmektedir. Burada birbiriyle çelişen ve neshi gerektirecek bir durum söz konusu değildir. Nitekim Hz. Ali, celd ile recm'i beraber uygulamıştır.¹⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, İshak ve Davud ez-Zahirî de bu görüşü tercih etmişlerdir.¹⁹⁹

Ayrıca celd ayetinden sonra recm cezasına ihtiyaç hissedilmiş olması da hiç bir zaman ihtimal dışı tutulamaz.²⁰⁰

Bir hadiste de Hz. Peygamber (s.a.s.)

"...evli evli ile zina ederse, yüz sopa ve recm, bekar bekar ile zina ederse, yüz sopa ve bir yıl süreyle sürgün gerektirir."²⁰¹ buyurulduğuna göre, nesh yok, beyan ve açıklama vardır.

c) Cariyelere hür kadınlara uygulanan cezanın yarısının uygulanması hususu.

Recmin varlığını savunan ilim adamlarının çoğu, şu kanaati paylaşmaktadırlar; ayette geçen "فإذا حصن" ifadesi, "evlenince" demektir. "نصف ما على المحصنات" ifadesi de; "hür ve bekar kadınların cezasının yarısı" demektir.²⁰² Gerçekten, bu kelimelerin kökü olan "حصن" kelimesi, korumak, menetmek anlamındadır.²⁰³ Ancak bulunduğu yere göre, farklı anlamlara gelmektedir. Meselâ, Nur suresinin 23. ayetinde, "محصنات" kelimesi, Müslüman, hür, evli, aynı surenin 4. ayetinde, ise iffetli olan kadın anlamına gelmiştir.²⁰⁴

197) Bkz. Şirazî, *el-Luma' fi Usul'l-Fıkh*, talik ve tahrir: Y. Abdurrahman Mar'aşlı, Beyrut 1986, s. 105,106; Gazzalî, *el-Menhul Min Ta'likati'l-Usul*, tahk. M. Hasan Heytu, Dimaşk 1980, s.177; Habbazî, *el-Muğnî fi Usul'l-Fıkh*, thk. M. Mazhar Beka, Mekke 1403, s.259; Razî, a.g.e., XXIII,134-135; Ebu Zehra, a.g.e., 100-101.

198) Buhari, *Hudud*, 21; Aynî, *'Umdetü'l-Kari*, XXIII, 291.

199) Razi, a.g.e., XXIII, 135.

200) Razi, a.g.e., XXIII, 134-135.

201) Ebu Davud, *Hudud*, 21,22.

202) Ebu Zehra, a.g.e.,103.

203) Mütercim 'Asım, Kamus, حصن maddesi.

204) İbn Arabî, a.g.e., I, 381.

Ayrıca Hz. Peygamberin kavli ve fi'li sünneti, ayeti böyle yorumlamamızı gerektirmektedir.

d) *Celd ayetinin inişinden önce olması hususu,*

Recmin celd ayetinden sonra uygulandığı kesindir. Çünkü bu ayetin inişi ifk hadisesi ile ilgilidir. Bu hadisenin hicri 4. 5. veya 6. yılında olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Ancak en geç 6. yılındadır. Recm olayı ise, bundan sonra uygulanmıştır. Recm olayında bulunan Ebu Hureyre, Hicri 7. yılda müslüman olduğuna göre, recm daha sonradır.²⁰⁵

Hadisçiler bu görüşlerini Hz. Ömer'in recmin hükmünün devam ettiğini söylemesine ve recm hadisinin ravilerinden İbn Abbas'ın Hicretin 9. yılında annesiyle birlikte Medine'ye gelmesine dayandırmaktadırlar.²⁰⁶ Hatta Nevevî; "Hz. Ömer, insanların recmi inkar edeceklerinden korktuğunu söylemekle keramet göstermiştir. Çünkü söyledikleri aynen çıkmıştır. Belki de böyle olacağını Hz. Peygamberden öğrenmiştir kim bilir?"²⁰⁷ demektedir.

Ancak hemen ifade etmeliyiz ki, Şevkanî gibi bazı ilim adamları, bu kanaatte değildir. O'na göre, Hz. Ömer'in sözü ile, insanın hayatını yok eden bir hüküm verilemez. Onun sahabilerin huzurunda bir konuşma yapmış olması ve hiç kimsenin bir şey dememiş olması, bu konuda icma' olduğunu da göstermez Çünkü ictihad meselelerinde, muhalifin itiraz etmesi gerekmez, özellikle bunu söyleyen Ömer ise.²⁰⁸

Bize göre, bu konuda kesin bir hüküm verebilmek için üzerinde durulup incelenmesi gereken husus, recm'den bahseden hadislerin ve bu konudaki Asrı Saadet uygulamalarının celd ayetinden önce mi sonra mı olduğunu kesin olarak tesbittir. Bu da özel ve ciddi bir araştırmayı gerektirmektedir. İlim erbabının ciddi araştırmalar yaparak bu konuyu ortaya koymalarından sonra belki kesin bir şey söylenebilir. Bilebildiğim kadarıyla henüz böyle ciddi bir çalışma yapılmış da değildir.

5. Recm'in Uygulanabilmesinin Şartları,

İslâm hukuku, zinayı en çirkin ve toplum için en tehlikeli bir suç olarak görmesine ve müeyyidesini de çok ağır bir biçimde tesbit etmesine rağmen, zina cezasının infazı için öngörülen şartların oluşması, adeta imkânsızdır. Bu nedenle İslâm hukukunun uygulandığı dönemler, zinadan dolayı cezaya çarptırılan insanların sayısı çok değildir.

205) Aynî, *a.g.e.*, XXIII, 291; İbn Hacer, *Fethü'l-Bari*, XII, 100

206) Ebu Zehra, *a.g.e.*, 100-101; İbn Hacer, *a.g.e.*, XII, 100.

207) Azimâbâdî, *Avnü'l-Ma'bud*, Medine 1968, XII, 97-98.

208) Şevkanî, *a.g.e.*, VII, 273.

Zina suçlusunun cezalandırılabilmesi için, suçlunun akıllı, baliğ, kendinde ve suçu isteği ile yapmış olmalıdır. Deli, çocuk, uyuyan ya da baygın birinin bu suçu işlemiş olması haddi gerektirmez.

Ayrıca şahitlerden birinin ya da bir kaçının infaz sırasında mazeretsiz olarak bulunmaması, ya da şahitlikten kaçması, yahut ölmesi, haddi düşürür, Malikî, Şafiî, Hanbelî ve Zahirîlere²⁰⁹ rağmen Hanefîlerin bu görüşü²¹⁰ bizce de tercihe şayandır. Çünkü işe şüphe karışmıştır, hadler de şüphe ile düşer.²¹¹ Bu durum hükümden önce ya da sonra fakat infazdan önce olması arasında fark yoktur.²¹²

Şahitlerin kendi aralarında yer, zaman, şekil, bakımından ihtilafa düşmeleri gibi şüpheye neden olacak hususlar, haddin düşmesine sebep olmaktadır.²¹³

Haddin düşmesini sağlayan hususlardan biri de zaman aşımıdır,²¹⁴ şahitler olayı gördükten sonra bir ay içinde şahitlik yapmazlarsa, had düşer.²¹⁵ İmam Ebu Hanife'ye göre, zamanaşımı süresi, hakimin takdirine bırakılmıştır,²¹⁶ altı ayla sınırlayanlar da vardır.²¹⁷

Hatta zina cezasının uygulanabilmesi için dört şahidin olayı en açık bir biçimde görmeleri şarttır, öyle ki, itham edilenleri aynı yatakta çıplak olarak görmek bile yeterli değildir.

Şahitlik edenlerin olayı tam görmeden böyle bir suça şahitlik etmeleri, iftira suçlusu olarak kazif haddine çarptırılmalarını gerektirir. Böylece böylesine hassas bir konuda ulu orta söz sarfedilmesi de önlenmiştir.

Hatta cumhura göre, hakimin göreve gelmeden önce, ya da sonra olayı bizzat görmüş olması da ceza vermek için yeterli değildir.²¹⁸

İslâm hukuku durup dururken, çiftleri zina yapıp yapmadıkları konusunda tıbbi bir muayeneden geçirip, sonra da yasa gereği had uygulama yoluna da gitmez.²¹⁹ Çünkü bunda da doğruluk, yanılma, ve sui isti'mal vs. şüphesi vardır. Hadler şüphe ile düşer.²²⁰

209) Bkz. Cebr, Mahmud, *Sükutu'l-'Ukubat*, II,35-36 ve oradaki kaynaklar.

210) Bkz. *Fetava'l-Hindiyye*, Diyarbakır 1973, II, 146; Merğinanî, *Hidaye*,II, 96.

211) Tirmizi, *Hudud*, 2; Şevkanî, *Neylü'l-Evtâr*, VII, 118.

212) Cebr, Mahmud, *a.g.e.*, II,37.

213) Bkz.Tirmizi, *Hudud*, 2; Şevkanî, *Neylü'l-Evtâr*, VII,118.

214) Cebr, Mahmud, *a.g.e.*, II, 90-91.

215) Serahsi, *a.g.e.*, IX,70.

216) İbn Hümam, *Fethü'l-Kadir*, V,60.

217) Serahsi, *a.g.e.*, IX, 70.

218) İbn Kudâme, *el-Muğni*, X, 191; Seyyid Sabık, *Fikhü's-Sünne*, Beyrut 1977, II, 356.

219) Mevdudî, *a.g.e.*, III,418.

220) Tirmizi, *Hudud*, 2; Şevkanî, *Neylü'l-Evtâr*, VII, 118. Cezaların düşmesi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Cebr, Mahmud, *a.g.e.*, II, 5-158; Mevdudî, *a.g.e.*, III,417 vd.

C. İRTİDÂD (DİNDEN DÖNME)

1. Tanımı;

İrtidat ya da riddet sözlükte, dönmek, rucu' etmek anlamına gelir. Kur'an'da bu anlamda kullanılmıştır.²²¹

Bir hukuk terimi olarak ridde, İslâm dininden dönme, ya da O'ndan alakayı kesme anlamına gelmektedir.²²²

Dinden dönmenin iki ana temeli vardır;

a) İslâm dinini fiil, söz veya inanç bağlamında terketmek,

İslâmın yasakladığı bir davranışı, kasden helâl görmek, ya da İslâmı alay etmek fiilî terk olmaktadır. Bu anlamda putlara tapmak, Kur'an'a hakaret için onu pis bir yere atmak gibi²²³ davranışlar dinden çıkmayı gerektirir.

Sözlü terk ise; İslâm'ın temel kabul ettiği esasları sözleriyle inkâr etmek şeklinde olur. Rububiyeti, Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr gibi.

Inanç bağlamında terk de, İslâm'ın esaslarına inanmamakla olur.

Dinden dönme, akıllı ve baliğ kimsenin zorlama olmadan bu üç yoldan birine baş vurması ile olur. Delinin, sarhoşun,²²⁴ akli ermeyen çocuğun ve mükreh(zorlanan) in dinden dönmesi makbul değildir.²²⁵

b) Kişinin sözlü, fiili veya itikadî olarak gerçekleştirdiği davranışının dinden çıkmayı gerektirdiğini bilmesi ve bunu bilerek yapması gerekir.

Hatta Şafiî'ye göre, kişinin bu işi bilerek yapması da yetmez, dinden çıkmaya niyetlenmesi de gerekmektedir. Çünkü ameller niyete göre değer kazanır.²²⁶

2. Dinden Dönmenin Cezası Ve Bu Cezanın Dayandığı Deliller,

Dinden dönmenin cezası, duruma göre değişir. Bunlar; idam, ta'zir, malın müsaderesi, mürtedin tasarruf yetkisinin kısıtlanması gibi cezalardır.

İslâm hukukçuları daha çok من بدل دينه فاقتلوه

221) Maide 5/ 21.

222) Kasanî. *a.g.e.*, VII, 134; Hattâb, *Mevahibü'l-Celil*, Libya ty., VI,379; Ramli, *Nihayetü'l-Muhtac*, Kahire 1967, VII, 393; Buhutî, *Keşşafü'l-Kina'*, IV, 100.

223) 'Udeh, *a.g.e.*, II, 707.

224) Ebu Hanife ve arkadaşları bu kanaattedirler (Kasanî, *a.g.e.*, VII, 134). Eğer kendi kendini sarhoş etmişse, Malik, Şafiî, Ahmed b. Hanbel ve Zeydiye mezhebine göre, sarhoşun dinden çıkması gerçekleşir. (İbn Kudâme, *a.g.e.*, X, 108-110; Ramlî, *a.g.e.*, VII, 397; Hattab, *a.g.e.*, IV, 34.)

225) 'Udeh, *a.g.e.*, II, 713-718.

226) Buhari, *Bedü'l-Vahî*, 1; 'İtk, 6; *Menakib'l-Ensar*, 45; *Talâk*, 11, *Eyman*, 23; Müslim, *İmare*, 155; Ebu Davud, *Talak*, 11; Nesai, *Tahare*, 59; *Talak*, 24; *Eyman*, 19; İbn Mace, *Zühd*, 26. Ayrıca bkz. Ramli, *a.g.e.*, VII, 394; 'Udeh, *a.g.e.*, II, 719.

"Kim dinini değiştirirse onu öldürünüz!" 227 hadisine dayanarak dinden dönmenin cezasının idam olacağını belirtmişlerdir. 228 Mürted ister erkek, ister kadın, ister ihtiyar, ister genç olsun farketmez. Ancak, Ebu Hanife kadının bu nedenle idama mahkum edilemeyeceğini belirtmiştir. 229

İdam cezası, tevbe ve benzeri bir şeyle düşecek olursa, yerine duruma uygun bir tazir cezası geçer, hakim bu yetkisini kullanma durumundadır.

İmam Malik, Şafii ve Ahmed b. Hanbel'e göre, mürted, öldüğü ya da öldürüldüğü zaman malı müsadere edilir, herhangi bir kimseye miras olarak kalmaz. 230

Ebi Hanife bu görüşe muhalefet ederek, müslümanken kazandığı malın müslüman vârislerine miras kalacağını, mürtedken kazandığı malları ise, fey' durumunda olacağını belirtmiştir. İmameyn mürtedken kazandığını da miras malı olarak görmekte dirler. Ancak, daru'l-harpteki mallarının fey' olduğu konusunda ihtilaf yoktur. 231

İmam Malik, Şafii, Ebu Hanife ve Ahmed b. Hanbel'e göre, mürted, vâris olmaz, malında tasarruf yetkisi kalkar, yaptığı tasarruflar mevkuftur, tekrar Müslüman olursa, geçerlilik kazanır, bu haliyle ölürse, tasarrufları geçersiz olur. 232

İmameyn'e göre mürtedin malı irtidatla değil, ölümle yok olmuş olur, dolayısıyla hayatta iken malında tasarruf yetkisi devam eder. 233

Dinden dönmenin cezasının dayandığı delillerse, şöyle özetlenebilir:

Dinden dönme ile ilgili olarak şöyle bir ayet vardır;

"Sizden kim dininden döner kafir olarak ölürse, işte onların bütün yaptıkları dünyada da, ahirette de boşa çıkmıştır ve onlar, ateş halkıdır, orada sürekli kalacaklardır." 234

İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadise göre Rasulüllah (s.a.s.) şöyle buyurmuş tur: "Kim dinini değiştirirse, onu öldürünüz!" 235

Fukaha, yukarıdaki ayet ve hadise dayanarak mürteddin idam edilmesinin gerek-

227) Buhari, *Cihad*,149; *I'tisam*, 28; *Istitabe*,2; Ebu Davud, *Hudud*,1; Tirmizî, *Hudud*, 25; Nesaî, *Tahrim*,14; İbn Mace, *Hudud*,,2; Ahmed b. Hanbel, 1,2,7,282,283,323, V, 231.

228) 'Udeh, *a.g.e.*, II,720.

229) Kasañi, *a.g.e.*, VII,135.

230) Hattab, *a.g.e.*, VI, 281-282; Buhutî, *a.g.e.*, IV,104; İbn Kudâme, *a.g.e.*, X,81.

231) Kasañi,*a.g.e.*, VII, 138.

232) Hattab,*a.g.e.*, VI,281-284; Ramlî, *a.g.e.*,VII, 401; İbn Kudame, *a.g.e.*, X,83.

233) Kasañi, *a.g.e.*, VII, 136.

234) Bakara 2/ 217. Kur'ani Kerim'de dinden dönme ile ilgili başka ayetler de vardır. Ancak bunlardan hiç biri dünya hayatında verilmesi gereken bir cazadan bahsetmemektedir. Sadece ahirette uğrayacakları cezadan bahsetmektedir. Bu da, Cehennem ateşi ile, ziyana uğramak ve yapılan amellerin yok olup gitmesidir. Bkz. Muhammed 47/25; Maide 5/54. Ayrıca imandan sonra kafir olmakla ilgili bazı ayetler de vardır: Nisa 46/37; Maide 5/5; Alu İmran 3/86; Kehf 18/29 gibi

tiğini düşünmüşlerdir.

Hanefi Hukukçu Serahsî, mürteddin öldürülmesinin asıl dayanağı;

"...Onlarla ya döğüşürsünüz, yahut da onlar müslüman olurlar..." 236 ayeti olduğunu belirtmektedir.²³⁷

Görüldüğü gibi bu iki ayette de dinden dönenin öldürüleceğine dair açık bir hüküm yoktur. Hadisi Şerif ise, ahad hadistir. Birçok ilim adamına göre, (*) hadler ahad haberle sabit olmamaktadır. Şayet, ahad haberle hadler sabit olsa bile, burada mürtedten kastedilen onun mücerred olarak İslâm'dan ayrılması, küfrü benimsemesi değildir.

Kanaatimize göre, mürtedten kasıt, İslâm nizamına, İslâm devletinin varlık ve bütünlüğüne karşı çıkıp ona baş kaldırmak için dinden dönmedir. İşte mürtede uygulanan idam cezası, bu düşünceyle dinden dönmenin cezasıdır, yoksa, kılıç zoruyla insanları dinde tutmak için değildir. Birçok ayette belirtildiği gibi, dini zorla kabul ettirmek gibi bir şey zaten yasaklanmıştır. Nitekim, "*Dinde zorlama yoktur.*"²³⁸ "*İnsanları dine girinceye kadar zorlayacak mısınız?*"²³⁹ "O Kur'an Rabbinizden gelen bir haktır. Artık dileyen iman etsin, dileyen kafir olsun!" * ayetleri, bunu açıkça göstermektedir. Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'ın şu sözleri de bu kanaatimizi desteklemektedir: "İrtidat suçu, İslâm milletine karşı işlenen bir bağy (isyan) suçu olduğundan hem siyasî, hem de dinî ceza gerektirmektedir."²⁴⁰

Ayrıca, İslâm'ın kimseyi zorla dine sokmayı emretmediğini, herkese din ve vicdan hürriyeti tanıdığı, başka dinden insanlara dinlerini yaşama fırsatı verdiği herkesin bildiği bir gerçektir.²⁴¹ Herşeyden önce, "*Dinde zorlama yoktur*"²⁴² ayetiyle bu hüküm ilan edilmiştir. Bir başka ayette de:

"*Rabbin dileyeydi yeryüzündekilerin hepsi mutlaka inanırdı, o halde sen mi insanları inanmaları için zorlayacaksın?*"²⁴³ buyurulmakla, Allah'ın insanoğluna bahşettiği kendisine inanıp inanmama özgürlüğüne işaret etmiştir. Yoksa tüm insanları, mü'min ve itaatkar kullar olarak yaratması, ve yeryüzünde hiçbir kâfir kul

235)Buhari, *Cihad*,149; *İ'tisam*, 28; *Istitabe*,2; Ebu Davud, *Hudud*,1; Tirmizî, *Hudud*, 25; Nesaî, *Tahrim*,14; İbn Mace, *Hudud*,2; Ahmed b. Hanbel, I ,2,7, 282, 283, 323, V, 231.

236) Feth 48/ 16.

237) Serahsî, *a.g.e.*, X,68.

(*) .Yavuz, Yunus Vehbi, *İslâm'da Düşünce ve İnanç Özgürlüğü*, 232-233, (Serahsi, el- Usul, I, 333-334'den naklen).

238)Bakara 2/256.

239) Yunus 10/99.

* Kehf 15/29.

240) Bkz. Vakidî, *Kitabü'r-Ridde*, (Hamidullah'ın Mukaddimesi), 9.

241) Bkz. Fıkıh kitaplarının Siyer bölümlerine, zammilerin ahkamı ile ilgili müstakil eserlere; Zeydan, *Mecmuatu Buhusin Fikhiyye*, Beyrut 1986, s. 416.

birakmaması işten bile değildi. Fakat o zaman insanoğlunun yaratılmasının altında yatan hikmet, geçersiz hale gelirdi.²⁴⁴

Bazılarına göre bu hürriyet, dine girmeden öncedir. Kimse, zorla müslüman edilemez, ancak dine girdikten sonra dilediği gibi davranamaz, onun kurallarına uymak gerekir. Bu doğrudur, bir sistemi benimsemek onun kurallarına uymayı kabul etmek anlamına gelir. Aykırı davranışların müeyyideleri de olmalıdır. Ancak, İslâm'ın insanlara tanıdığı din ve vicdan hürriyetini müslüman olmadan önceki bir zamana hasretmek sadece bir izah tarzıdır ve böyle bir davranış, Hıristiyan ve Yahudilere tanınan din ve vicdan hürriyetinin Müslümanlardan esirgenmesi demektir ki, naslarda böyle bir sınırlama bildiğimiz kadarıyla mevcut değildir.**

Bu nedenle, mürteddin (dinden dönenin) idamla cezalandırılması, devletin düzenine karşı başkaldırması ve bir bağıy suçu işlediği içindir. Yoksa, kimseye ilan etmeden, İslâm'ı karalamadan bir başka dini benimsemişse, bu insana idam cezası verilemez.²⁴⁵ Hz. Peygamber'in fiilî sünnetinde böyle bir hükümden bahsetmek mümkün değildir. Hatta Hz. Peygamber'e vahiy katipliği yapmış olan Kays adlı biri mürted olup kaçmış, fakat Hz. Peygamber ona herhangi bir ceza uygulamamıştı.***

Mekkenin fethi sırasında Hz. Peygamber'in öldürülmelerini emrettiği bazı kişiler varsa da, bunlar, mürted olduktan sonra düşmanları Müslümanların aleyhine kışkırttıkları için bu cezaya müstahak olmuşlardır.**** Hatta bir kısmı tekrar müslümanlığı kabul ettiği için bu cezadan kurtulmuşlardı. Tarihte devlet adamları, kamunun yararını dikkate alarak bazı uygulamalarda bulunmuş olabilirler, ama bunlar hep başkaldırılara karşı tedbir almaktan ibarettir. Hz. Ebu Bekr'in mürtedlere ve zekat vermeyenlere karşı savaş açması, tamamen devletin düzenini yıkmaya girişimlerine karşı verilmiş bir savaştır.

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in müslümanlar arasında münafıkların varlığından haberdar olduğu halde bu insanları cezalandırmadığı, hatta onları mescidinden kovup, mahcup bile etmediği bilinmektedir.

Bu da Müslümanların ne kadar hoşgörü sahibi olduğunun bir kanıtıdır. Bu nedenle diyoruz ki, mürteddin ölüm cezasına çarptırılması, İslâmî sisteme, devletin egemenliğine karşı çıkma haline münhasırdır.²⁴⁶ Bugün hemen hemen bütün dünyada bu suçu işleyenlerin cezası hep aynıdır, idam.

242) Bakara 10/ 256.

243) Yunus 2/99.

244) Mevdudî, a.g.e.,II, 340.

* * Krş. Aydın,M., *1 Kur'an Sempozyumu*, 1-3 Nisan1994, s.353

245) Bkz. Şeltut, a.g.e., 301; Zeydan, *Mecmuatu Buhusin Fikhiyye*, Beyrut 1986, s. 416.

***. Yavuz, a.g.e.,224.

****. Yavuz, a.g.e. ve yer. Ayrıntılı bilgi için Bkz. İbn Hacer, el-İsâbe, II,317.

Bu nedenle, İslam hukukçularının mürtedle ve mürteddin mal varlığı ile ilgili verdikleri hükümlerin hepsinin, bu anlamdaki bir irtidatla ilgi olduğuna inanmaktayız.

3. Dinden Dönme (irtidad) Cezasının Uygulanabilmesinin Şartları,

Mürteddin cezalandırılabilmesinin en önemli şartı, onun tevbe etmesini, yaptığına pişman olmasını istemektir. Birçok hukukçuya göre, mürteddin tevbe etmesini istemek vaciptir.²⁴⁷ Bunu yapmadan mürted idamla cezalandırılmaz.

Malikilere göre, tevbe süresi üç gündür²⁴⁸ Ebu Hanife'ye göre bu süre, imamın takdirine bırakılmıştır.²⁴⁹ Ahmed b. Hanbel'e göre, tevbe süresi üç gündür ve bu arada mürted hapsedilir.²⁵⁰

Mürteddin tevbe etmesiyle idam cezası düşer, hakim, haline uygun bir ta'zir cezası ile cezalandırır. Ebu Hanife'nin ichtihadında olduğu gibi, kadın ve çocukta idam cezası şüpheden dolayı düştüğünden hapis cezası verilir.²⁵¹

III- SONUÇ

İslâm ceza hukukunda cezalandırma yetkisi devlete ait olup, şahsi değildir. Cezalandırma insanları sindirmek için değil, onların dünyevî ve uhrevî mutluluğunu sağlamak içindir.

İslâm hukukunda İdam cezasını gerektiren suçların sayısı, oldukça azdır. Bunlar, kasden adam öldürme, evlinin zina etmesi ve dinden dönme şeklinde özetlenebilir. Bunların dışında kalan diğer suçlara, gerektiğinde siyaset, kamu yararı gibi gerekçelerle idam cezasının verilir verilemeyeceği hususu tartışmalıdır.

Ancak idam cezasını gerektiren bu üç önemli suçun cezası her zaman idam değildir. Çünkü bu cezanın verilebilmesinin bazı şartları vardır, bunların gerçekleşmesi gerekmektedir. Mesela kasden adam öldürmede idam cezasının uygulanabilmesinin birçok şartları vardır. Bunların bir kısmı kâtil ile, bir kısmı maktul ile ve bir kısmı da öldürme fiili ile ilgili şartlardır. Bunun yanısıra af ve sulh müesseseleri diğer ağır cezaların aksine kasden adam öldürmede devreye sokulabilmekte ve mürteddin mertebeye idam cezası sınırlandırılmaktadır.

246) Şektut, *a.g.e.* ve y.

247) İmam Malik, Şafii, Ahmed b. Hanbel ve Zeydiye mezhebine göre, vacip, Ebu Hanife ve bazı Zeydilere göre, müstahaptır. ('Udeh, *a.g.e.*, II, 722.)

248) 'Udeh, *a.g.e.*, II, 723.

249) Kasanî, *a.g.e.*, VII,135.

250) Buhutî, *a.g.e.*, IV,104.

251) 'Udeh, *a.g.e.*, II, 728.

Ancak idam (kisas) cezasının varlığı toplumun yaşamasının bir garantisidir. Bakara suresinin 179. ayetinde: "*Ey akıl sahipleri, kısısta sizin için hayat vardır, korunmanız için bu hüküm size farz kılındı.*" buyurulması, bunun en açık delilidir.

Evlinin zina suçunu işlemesinin idam (recm) cezasını gerektirip gerektirmeyeceği konusundaki tartışmalar, bir yana bırakılsa bile bu suçun, idam cezasıyla sonuçlanması için ileri sürülen şartların gerçekleşmesi, adeta imkansızdır. Bu nedenle, İslâm hukukunun yürürlükte olduğu dönemlerde ve yörelerde, zina suçundan dolayı idama mahkum edilen insanların sayısı oldukça azdır. Dört şahidin suçun işlendiğini en açık bir biçimde görmeleri ve belli bir süre içinde şahitlik etmekten kaçmamaları, kendi aralarında yer, zaman, şekil bakımından ihtilafa düşmemeleri gibi şartların oluşması da gerekmektedir.

Dinden dönme (irtidât) suçunun, idam cezasını gerektirmesi, dinden çıkanın bu durumunu ilân ederek İslâm'ı tezyif etmesi ve ona baş kaldırması anlamına geldiği, ya da bu anlamda olduğuna bağlıdır. Yoksa İslam'ı benimsemediğinden dolayı kimseye idam cezası verilmiş değildir. Tarihte böyle bir olay sözkonusu olmuş değildir.

İslâm'da kimsenin gizli hallerini araştırmak da (tecessüs) caiz olmadığına göre, irtidâd için öngürülen idam cezası, aslında bu davranışın açıkça propoğanda yoluyla İslâm nizamına karşı gelinmesinden dolayıdır.

O halde denilebilir ki, İslâm ceza hukukunda, idam cezası vardır ve gereklidir. Ancak, bu cezanın uygulanması için gerekli şartların oluşması bir hayli zor olduğundan, uygulamada hemen hemen yok gibidir.